

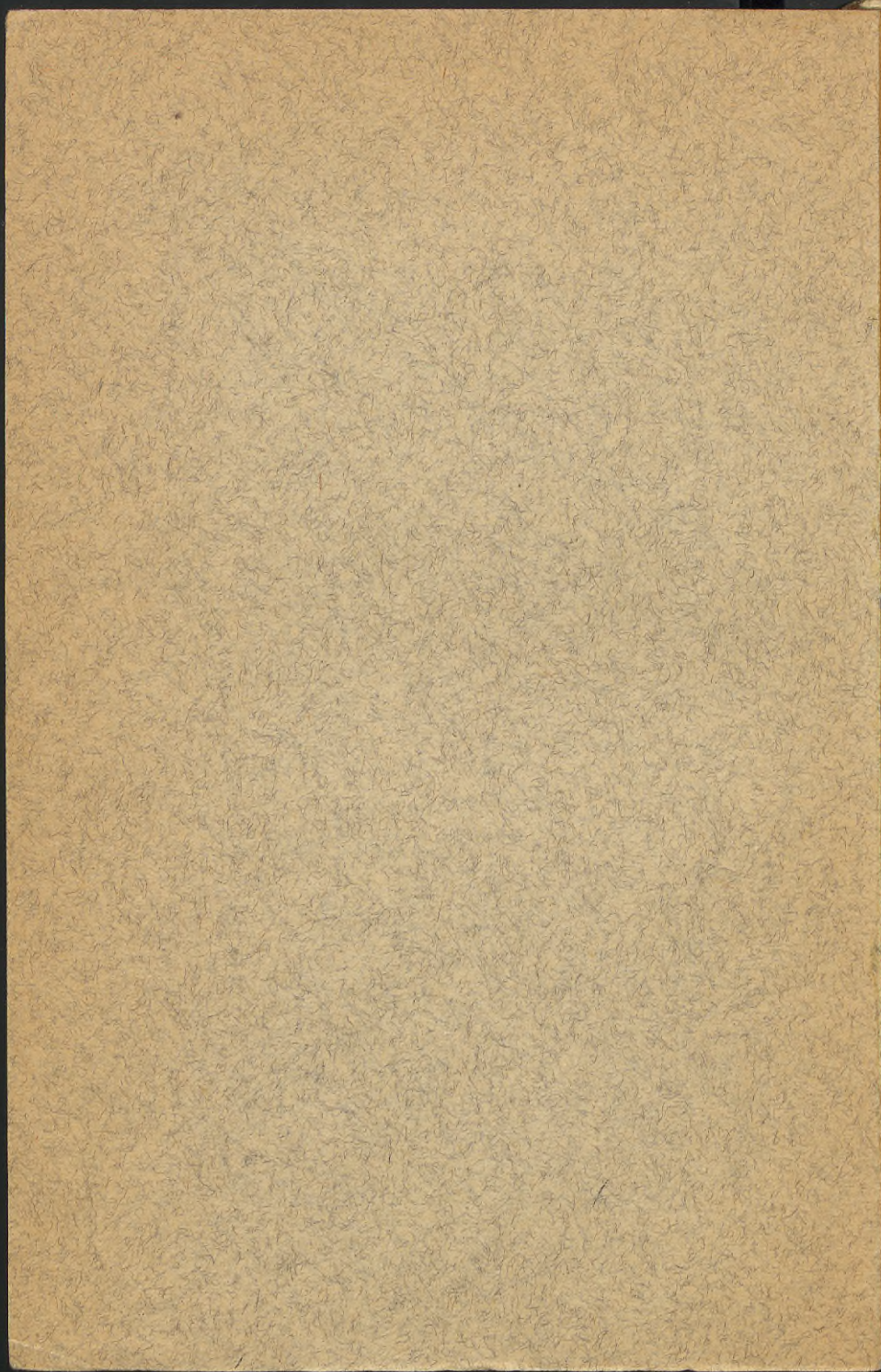

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek och är fritt att använda. Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitized at Gothenburg University Library and is free to use. All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text. This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

Red. af Gyrogs HandelsFörning

*Teol.
Alm.*

Vägen

Skriftserie utgifven
af

Carl Melcher och Tor Delling

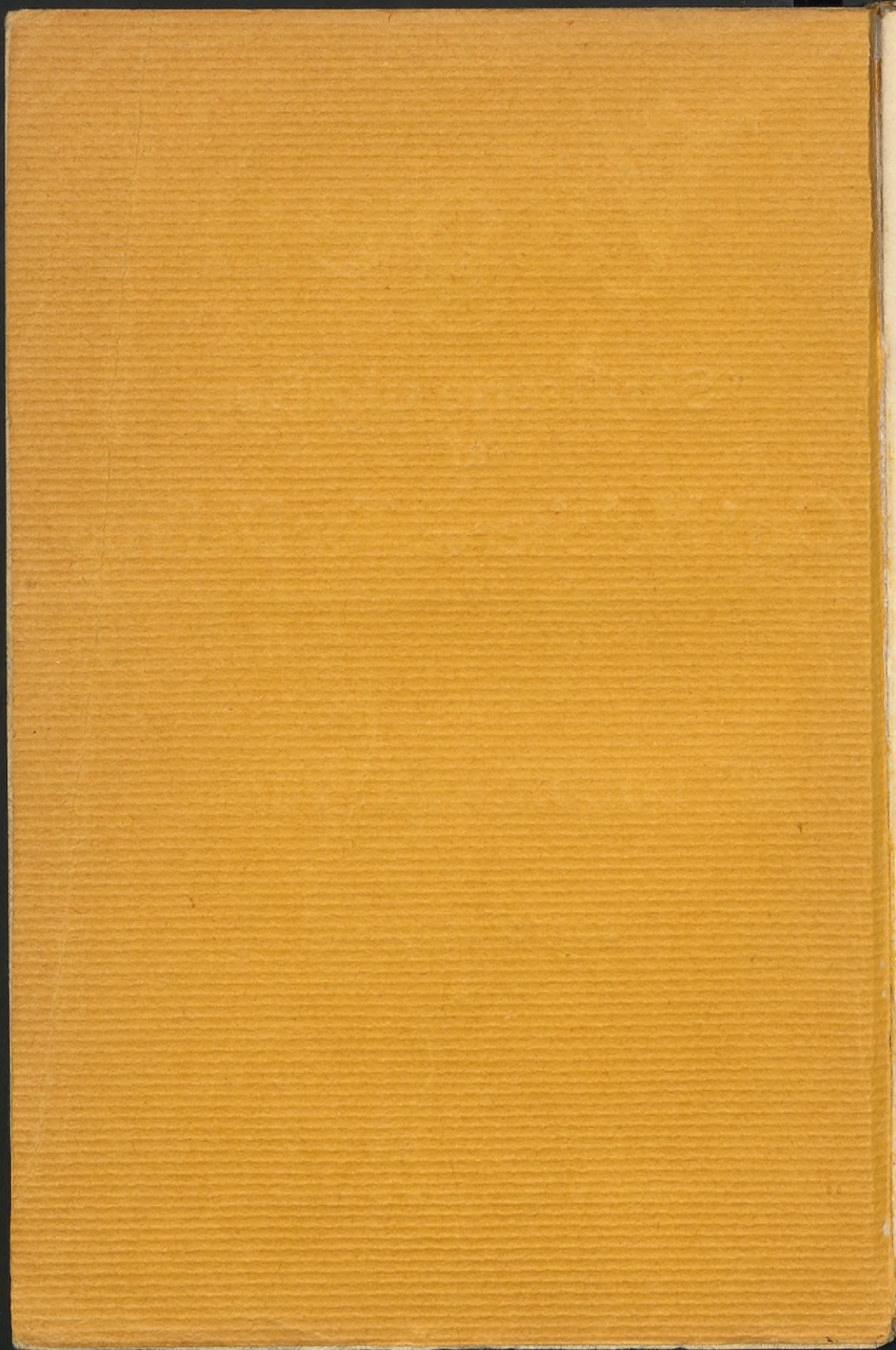
IV.

DOLDA KRAFTER

[print f. A. M. Roos]

STOCKHOLM · WAHLSTRÖM & WIDSTRAND

VÄGEN

SKRIFTSERIE UTGIFVEN

AF

CARL MELCHER OCH TOR DELLING

IV.

DOLDA KRAFTER

AF

ESKIL ECKHART

I.

MED EN INLEDNING

AF

LUCIE LAGERBIELKE

DOLDA KRAFTER

AF

ESKIL ECKHART

I.

MED EN INLEDNING

AF

LUCIE LAGERBIELKE

STOCKHOLM
WAHLSTRÖM & WIDSTRAND

PAPPERSLEVERANTÖR: LESSEBO PAPPERSERUK . .

TRYCKT HOS ISAAC MARCUS' BOKTR.-AKTIEBOLAG

STOCKHOLM, 1905

Inledning.

»Strid är alltings fader.»
Herakleitos.

Med anledning af de misstydingar — dels afsiktliga och dels oafsiktliga — som skriftserien Vägen sedan sitt framträdande varit utsatt för, anser jag mig ytterligare böra förtydliga vårt program och precisera afsikten med vårt framträdande, och på samma gång närmare utlägga min lifsåskådning.

Grundmotivet till vårt framträdande var — och är — att söka väcka så många människor som möjligt till allvarlig eftertanke, genom att uppmana dem att *själfständigt* söka Sanningen, hvarförutan ingen människa kan blifva andligen fullvuxen.

Vi häfda den andliga individualitetens rätt, och vi påpeka, att det icke är genom tvång eller genom underkastelse för en häfdvunnen trosbekännelse som individuell utveckling vinnes. Vi betona, att det är i *frihet, i det andliga lifvets fördjupande och i sökandet efter kunskap om Gud och kännedom om sitt eget väsen som vägen till målet går.*

Vi hafva dristat oss framhålla en del af de hinder, som *stå i vägen* för ett fritt sanningssökande.

Ingen förestafvad trosformel får sättas i trons ställe och icke bokstafvens i Andens. Hvarje människa måste af all sin kraft sträfva efter att möta Sanningen

Är det bevis på dumhet, att man har en öfvertygelse, som man står för, emedan den är byggd på *erfarenhetskunskap* ¹⁾, vunnen genom forskning — forskning på ett område dit "de andlige" ännu icke nått?

Man har fastnat i den föreställningen, att det endast är på *ett* sätt, som en människa kan visa sitt intresse för de religiösa spörsmålen. Denna ensidighet är orsaken till att så många helt enkelt äro andligen vanmäktiga. Ty, djupare sedt, det är *icke* samma sak att "syssla med evighetsfrågor" som att använda gudeliga talesätt. Icke heller är någon mäktig ett sådant språng, som att fatta Gud och Hans väsen utan att först hafva lärt känna sig själf. Enhvar måste lära känna guden, människan och djuret *inom sig* för att rätt bedöma sig själf såsom ande, själ och kropp. Detta är första steget. Det andra är att lära känna Människosonen och *genom Honom* den högsta uppenbarelse af Gud, som blifvit människorna gifven. På

¹⁾ Det är ju en bekant sak, att den religionspsykologiska forskningen hittills varit föga uppmärksamrad och studerad i Sverige. Däraf kommer sig möjligen den frestelse, som en del personer — hvilka äro fullständigt okunniga i ämnet — erfara att behandla hela saken med öfversitteri. Det är dock en lycka, att *just* i detta ämne ingen människa kan med framgång hyckla någon kunskap — »ge sig en lärd anstrykning», som herr Stade uttrycker sig — utan att genast förråda sin okunnighet. Om en person äfven läst en hel litteratur rörande den psykiska forskningen, så är och förblir han dock på visst sätt okunnig i ämnet, *ända tills* han på experimentell väg förskaffat sig *erfarenhetskunskap*. Man läser sig nämligen icke till sådan, utan man kämpar sig till den. Detta påstående är icke någon sentimental fantasi utan en *lifsverklighet*. Det är icke lika lätt att simulera vetande som att hyckla fromhet; det är icke lika lätt att komma i besittning af kunskap som att inbilla sig vara kunskapsrik. Den andliga *intuitionen* är lika litet att förakta som den religiösa *reflektionen*, hvilken just genom den förstnämnda väckes till lif.

det sättet fostras kristna karaktärer och helgjutna personligheter. Sådana kunna icke framväxa annat än i en lämplig jordmån.

I hvarje fall är det på tiden, att människornas rättsbegrepp åter förenklas, det är på tiden att hvar och en lär sig inse, att den, som icke afslöjar det osanna, hvarhelst det framträder, gör sig delaktig i lögnen. Det moderna, högt kultiverade och mycket komplicerade "rättsbegreppet" är däremot sådant, att det tillåter en människa att tiga — utan att känna själförakt —, när hon hör de högsta lifssanningar förvrängas och därigenom göras värdelösa. Det finnes en *likgiltighet*, som är brottslig, oaktadt passivitet icke brukar stämplas sålunda. Men att blott äga en negativ uppfattning af plikten är ett brott. Många anse "klokast" att tiga, då man kan få obehag af att tala ut. Ett oändligt stort antal människor ha till sin lefnadsregel: "Det man icke lägger sig uti — det behöfver man icke draga sig ur."

I öfversättning lyder denna maxim sålunda: *Genom att uppgå i själfviskhet har man det bäst!*

Till den punkten komma ovillkorligen förr eller senare alla de människor, som sakna ideella och religiösa intressen och aldrig hafva sträfvat efter att vinna en öfvertygelse.

Det är dock ett härligt ting att äga en fast öfvertygelse! Bakom den ligger så mycket lidande och så många öfvervunna svårigheter. En öfvertygelse är ju icke ett barn för dagen; den är frukten af ett helt lifs kamp, den är resultatet af alla de sorger och strider, som under lifvet utagerats.

En fast öfvertygelse innesluter dessutom i sig så mycket hopp. Och därför skänker den en människa den stora portion mod, som erfordras för att våga angripa "låt-gå-systemet".

Få äro de, som drista sig att säga sin mening rent ut; ännu färre äro de, som djärfvas handla i öppen strid mot den allmänna opinionen och högt uttala en själfständig åsikt. Man rör sig helst inom banalitetens och konventionalismens områden, och man nöjer sig med ett ytligt bedömande.

Då talet i våra dagar faller på företeelser inom det religiösa området, är det rätt vanligt att höra talas om "den kyrkliga riktningen" och — såsom dess motsats — "den sekteriska riktningen", i hvilken sistnämnda man vill innesluta all sorts frireligiös verksamhet. För korthetens skull kunna vi ju för ögonblicket bortse från alla de rika nyanser af troslif, som dväljas inom hvar och en af dessa riktningar, och blott påpeka, att *en tredje riktning* börjar framskymta jämte de bägge nyssnämnda. Denna tredje riktning — eller försöket att genom den religionspsykologiska forskningen vinna större kunskap och klarhet i de själiska och andliga frågorna — blir visserligen *den*, som i framtiden skall afgå med segern, emedan den är uttrycket för det religiösa behof, som allena kan tillfredsställa de tänkande bland nutidsmänniskorna med deras kraf på *enhet* mellan troslif och tankelif.

Den kyrkliga riktningen — motsvarande det statskyrkliga mosaiska systemet ¹⁾ — passar illa vår tids

¹⁾ I den händelse det skulle stöta någon att jag gör denna sammanställning, vill jag nämna, att det sker på grund af det historiska sammanhanget.

Ingen fördomsfri och tänkande bibelläsare kan undgå att lägga märke till att det — hela Bibeln igenom — tydligt skönjes *tvänne olika riktningar*, hvilka löpa bredvid hvarandra, utan att någonsin sammansmälta. I det Gamla Testamentet representeras den ena riktningen af profeterna, siarne och de s. k. gudsmännen och den andra riktningen — den mosaiska — af prästerna, hvilka förestodo tempeltjänsten, offren, kult- och ceremoniväsendet. I det Nya Testamentet återfinna vi dessa bägge oförenliga riktningar: å ena

barn med deras starkt utpräglade *individualism*, och den sekteriska riktningens bristande förståelse af den *intellektualism* som numera icke kan — och icke heller bör — förkvävas, gör den onjutbar för många. Då därtill kommer, att det inom de sistnämnda kretsarna oftast helt bortses ifrån *kristendomens evolutiva kraft* och hvarje tal om evolution anses "kätterskt", så inses lätt, att denna riktning icke kan tillfredsställa mer än ett fåtal.

I ropet: "Religionen en privatsak!" ligger den kraftigaste protest mot det statskyrkliga systemet förborgad. Individens *rättighet* att värna sig mot en honom påtrugad religionsform, som ingalunda tillfredsställer hans sanningskraft, ligger ju i öppen dag. Men ropet efter frihet är oftast — tyvärr — tillika ett otrosrop. *Dit* har tvånget ¹⁾ fört en hel del män-

sidan se vi Jesus och hans lärjungar, å den andra sidan de skriftlärda och fariseerna.

Att det gifvits en tid, då människorna till fullo uppskattade *värdet* af ett fördjupande i de andliga spörsmålen till ernående af större kunskap om den Gudomliga Sanningen, därom tala de af profeten Samuel instiftade »profetskolorna». Detta att de mindre försigkomna här mottogo ledning af i andligt hänseende långt hunna personer för att nå den inre fördjupningen — något som ju antydes af ordet *skola* — det vittnar om att man redan då förstod att en högre andlig utveckling måste *föregås* af en sjäslig utveckling.

¹⁾ Visserligen har jag i dagarna läst en förklaring af en präst, hvori det heter, att: »gränsen är nästan flytande mellan dem, som tillhöra och dem som icke tillhöra församlingen. *Man kan ju vara medlem af svenska kyrkan utan att vara döpt, utan konfirmation, utan vigsel*», heter det. Denna förvånande frisinthet måtte ha inträdd på senaste tiden! De af mig citerade raderna äro hämtade i Vårt Land ^{3/11} N:o 257 B. ur ett referat af kyrkoherde H. P. Visells tal vid Lunds stifts prästsällskaps senaste årsmöte i Malmö.

niskor. Det har inom dem alstrat ej blott *likgiltighet* för religionen utan *hat* till densamma.

Otron går framåt med stormsteg och kan nu mer af intet hejdas, om icke därigenom att en samman-smältning af *tro* och *vetande* åvägbringas.

Huru skall väl en dylik förening åstadkommas?

“Tron är en viss tillförsikt om det, som man hoppas, en öfvertygelse om ting, som icke synas“, heter det i Ebr. 11:1. I denna definition af tron ligger en fingervisning förborgad för dem, som veta att taga vara på vinken och följa den — samt lära af den!

Tron skänker *tillförsikt*, tillförsikten inger *hopp*; hoppet växer så småningom ut till *öfvertygelse*. Men denna öfvertygelse kan dock endast genom *erfarenhet* komma till stånd, och erfarenheten kan vinnas blott på den inre upplevelsens väg, d. v. s. förmedelst de inre sinnenas förmedling. Förutan denna förmedling, hvilken leder till erfarenhet och därigenom till *visshet*, förblifver hoppet endast “en viss tillförsikt”.

Att man icke med sina lekamliga ögon kan skåda den osynliga världen, “de ting som icke synas“, är ju klart. Men det är icke mindre klart, att det endast och allenast är genom att förändligas och genom att få sina inre sinnen *öppnade*, som vissa erfarenheter kunna vinnas. Det är ju de upplevelser och de erfarenhetsrön, hvilka en människa gjort, som färga hela hennes lifsåskådning och för henne utgöra summan af hennes “vetande”.

En öfvertygelse, som har sin upprinnelse och rot i själfförvärfvad personlig upplevelse, är annorlunda mäktig än den, som erhållits blott genom abstrakt tänkande eller mottagits i andra hand såsom frukten af andras experimentella forskning.

Ett erkännande af *möjligheten* att på forskningens

väg nå fram till en positiv kunskap om vissa i det dagliga lifvet oförnimbara, ehuru likväl existerande öfversinnliga fakta, skulle dock för mängden vara af högt värde och oändligt stor betydelse. Allrahelst som det icke blott är kyrkans utan äfven Bibelns auktoritet som är blottställd genom allmänhetens "brist på tro".

Det är endast ett fåtal människor, som förklara sig tro på "under" af något slag. Bibeln är dock från pärm till pärm uppfylld af berättelser om "under", och det är sagdt, att dessa äro människorna gifna såsom ett vittnesbörd för dem om Gud och Hans kraft. Därför är det en djupt allvarlig sak, när människorna neka tro att det *bakom undren ligger helig sanning*. Hvarje försök att bringa tro och vetande till samklang är betydelsefullt. Vetande är ju enligt den vanliga uppfattningen det, som hvilar på erfarenhetsfakta, men erfarenhetsfakta erhållas ju icke *endast* genom de yttre sinnesintrycken. Erkänner man, att de inre erfarenheterna också äro fakta — och de som icke hylla en afgjordt materialistisk åskådning kunna svårligen förneka det —, då äro ju också de religiösa lifserfarenheterna ett vetande, ja, det högsta vetandet, hvars föremål då är *ett* med trons föremål. Men det är blott gradvis eller så småningom som en människa — direkt eller indirekt — kommer till denna uppfattning och vinner öfvertygelse om dess sanning.

För alla dem, som — af en eller annan orsak — äro nödgade att taga sitt vetande ur andra hand, är det af den mest eminenta betydelse att den gren af vetenskapen, som kallas psykisk forskning, talar ut sitt ord allt högljuddare och säger till hvilka resultat den kommit och hvilka "under" den konstaterat. ¹⁾

¹⁾ I våra dagar hafva flera företeelser, hvilka tydligen äro besläktade med de i Bibeln omtalade »underverken», tagits under

Det skall dock alltid finnas sådana — såsom t. ex. pånyttfödelsens under — hvilka blott kunna individuellt *erfaras* för att tros.

Men för dem, som äro oförmögna att bilda sig ett eget omdöme och som därför behöfva en påfve, hvars utlåtande tillfredsställer dem, är Vetenskapen en sådan, då nu icke längre hvarken Bibeln eller Kyrkan intager denna ställning.

I motsats till dessa finnes det ju människor, hvilka frukta vetenskapen och finna all forskning "onödig". Det gifves människor, hvilkas själfva anderiktning tillåter dem att tro, utan att forska, hvilka icke hafva behof af att "veta" i vanlig bemärkelse. Men det är icke *för dem* utan för det stora flertalet människor, som den religionspsykologiska forskningen kan blifva till största nytta, ja, *till oanad välsignelse*. För det stora flertalet skall säkerligen en genomgripande reform i det religiösa lifvet vara det af allt mest behöfliga.

Det finnes i vårt land, liksom i andra kristna länder, människor, som bortstötts af den dogmatiskt bornerade riktningen men som, ifall de sluta sig till någon sekt, göra det icke af partisinne utan i hopp att finna *det*, som helt naturligt för hvarje allvarlig kristen hägrar som idealet: det ursprungliga kristna församlingslifvet. Men om det hittills icke lyckats hela församlingar att framvisa detta idealkristliga församlings-

pröfning af vetenskapligt bildade forskare, hvilka hafva måst erkänna fenomenens äkthet, men äfvenledes — delvis — sin egen oförmåga att ännu så länge gifva dem en tillfredsställande förklaring.

Bland de företeelser, hvilka konstaterats och af *somliga* forskare erkänts, kunna exempelvis nämnas: olikartade ljus- och ljudfenomen, änglasynen och s. k. öfvernaturligt ingripande af andeväsen, inspiration, helbrägdagörelse, besatthet, personlighetens fördubbling, levitation, förflyttning af liflösa föremål utan mänsklig förmedling, visioner etc.

lif, så torde detta — i stort sedt — bero därpå, att det själiska och förnuftsensliga liksom ock det etiskt-praktiska ofta af dem åsidosatts för det andliga och mystiska elementet, hvilket alltför starkt framhäfts.

Att således äfven för dessa uppriktigt troende kristna en utvidgning af livsvyerna kan vara nödvändig är odisputabelt. Ty att delvis försumma den själiska odlingen hämmar utvecklingen och är ingalunda för-tjänstfullt.

* * *

Hvar enda människa, som erfarit en fläkt af kraft och frigjordhet, vet, att de omskapande och helgande krafterna *icke gå genom medlarehänder* utan strömma emot enhvar *omedelbart* i anden från Anden.

Jesus säger, att människorna måste "*förstå och tro*". Således är det icke tillräckligt för någon att *blott* tro, eller att *blott* förstå. Nej! Tro och vetande måste enas! Först då så skett, skall betydelsen af Jesu Kristi verk blifva klart för människorna, och då skola de bekänna Honom, *såsom Han vill blifva bekänd*. Enär Jesus själf anvisar oss *denna väg*, så låtom oss vandra den utan räddhåga — burna af Sanningens frigörande kraft.

Hela människosläktets kanske i grunden djupast kända behof är detta: att vinna enhet emellan tro och vetande, hvilket är detsamma som att nå en försoning mellan det gudomliga och det mänskliga. Detta är i själfva verket det viktigaste af allt: att den inre konflikten mellan tankelöfvet och trosförmågan biläggas, så att tron icke förskjuter vetandet eller tvärtom.

Men denna försoning kan aldrig uppnås, förr än ökad klarhet vunnits om människans väsen och större kunskap förvärfvats om de krafter, som finnas förborgade inom henne.

Den, som beslutat sig för att söka utforska människan, måste från början låta den gamla fördomen fara: att tro och vetande äro oförenliga och så fullständigt utesluta hvarandra att de ej samtidigt kunna rymmas inom en och samma människa.

Lika visst, som själ och ande innebo i en och samma kroppshydda, lika visst kan ett skarpt tänkande enas med en innerlig trosvisshet.

Troslifvet har sin upprinnelse i anden, men tanke-
lifvet har sina rötter i själen. Därför heter det, att
"tron öfvergår allt förstånd".

Då man vill döma i dessa saker, måste man be-
sinna, att det gifves naturer för hvilka det är lika
nödvändigt att veta som att tro, och dessa känna
inom sig kunskapstörst likaväl som forskningsbegär.
Så snart en sådan människa lärt sig inse, att de reli-
giösa företeelserna tillhöra *andens område*, fattar hon
att deras förklaring måste sökas *där* och icke annor-
städes. Men dit kan ingen nå — icke heller tränga
sig — *utan själens förmedling*.

Man måste således anlita denna hjälpkälla och
oförskräckt tillgripa alla de själiska resurser, hvilka
man som människa äger.

Det är nödvändigt att känna själens väsen, *innan*
man kan vinna kunskap om andens. På visst sätt
kan man säga, att "vetandet" föregår "tron", såsom
ock är sagdt: "Först det naturliga, *sedan* det andliga."

Om själens väsen och verkningssätt kunna vi
genom experimentalpsykologien förskaffa oss känne-
dom. Säkert är emellertid, att den forskning, som
börjat uteslutande som "psykisk" forskning, dock så
småningom — ehuru i början omärkligt — kommer att
fördjupas och från det själiska området intränga på
det andliga. Och därmed skall den psykiska forsk-
ningen öfvergå till och sammansmälta med den religions-

psykologiska. När detta blifvit förhållandet, skall ett klart ljus kastas öfver de andliga "hemligheterna", hvilka ännu till största delen äro höljda i dunkel.

Tills vidare har experimental-psykologien mest rört sig på det lägre själslifvets olika områden, i det att intresset för physis och psykos varit så förhärskande, att blott ett fåtal forskare ha brytt sig om att ens försöka intränga i det högre andliga lifvets mysterier. Men de äro på rätt väg. Man börjar ana, att man håller hemligheternas nyckel i sin hand, att dörren kan öppnas, att tröskeln kan öfverskridas.

Ja, på ingen annan väg än denna kan man skaffa sig *erfarenhetskunskap*. Och utan den kan det, strängt taget, icke blifva tal om att man äger någon kännedom om människans andliga förmögenheter eller besitter den allra ringaste kunskap om andens lifsytringar och dynamiska kraftutstrålningsförmåga.

Den religions-psykologiska forskningen kan gifva lösningen till det högsta af alla problem och är således den vetenskap som är bestämd att föra oss längst och mäktigast påverka människosläktets utveckling.

Psykologien får sannerligen aldrig uppfattas såsom blott en "specialvetenskap". Den bör — om någon — vara en vetenskap *för alla*. Ty det är af central betydelse för hvarenda människa att studera det mänskliga själslifvets yttringar, för så vidt hon eftersträfvat att vara människa mer än till namnet.

Hvar och en bör allvarligt bemöda sig att *taga sig själf helt och hållet i besittning*, ty ingen kan gå framåt det förutan.

Genom psykologiska studier växer iakttagelseförmågan, och blicken skärpes för alla det inre lifvets snabba växlingar och hastiga öfvergångar. Då dessa blifva fattliga för den forskande, börjar han se både sitt eget och andras lif i en ny och klarare dager.

Lifvet blir härigenom lättare att lefva, ty det blir rikare, intressantare och mer omväxlande.

Många äro dock ännu de, som anse all psykisk forskning såsom en oberättigad företeelse. Men om man låter Sanningen falla utslaget, så är det lätt att afgöra hvilka företeelser, som äro berättigade och hvilka som äro oberättigade. Hvarje ärligt sanningsökande är *berättigadt*, och hvarje försök att nedtysta sanningskrafven är ett *oberättigadt tilltag*.

Den tid måste förr eller senare komma, då människorna allmänt skola inse värdet af att uppodla sina inre krafter. Det är blott att betrakta som en tidsfråga, när de i människorna ännu delvis slumrande transcendentala förmögenheterna skola framträda och blifva till full evidens bevisade och erkända. Ännu betecknar man såsom "abnormt" mycket, som kanske i en rätt snar framtid skall anses vara fullt "normalt".

Den föreställningen, att människan hvarken *kan* eller *bör* söka intränga i det fördolda, börjar redan vika allt mer och mer. Ja, ju mer den mänskliga utvecklingen skrider framåt, ju förr nalkas detta stora ögonblick, hvilket ingalunda kan fördröjas, genom vare sig enskildas eller institutioners protest.

Många s. k. religiösa människor vilja icke se något som helst *sammanhang* mellan "religionen" och denna art af forskning, hvilken af dem blott betraktas såsom ett bevis på mänsklig förvetenhet och — dålighet.

Det förefaller dem så oerhördt stötande, att det finnes människor som söka uppnå en *förnuftig andeutveckling*. Det är något i deras ögon så gränslöst syndigt och så verkligt obehöfligt, ja, så stridande mot Guds vilja — sådan de fatta densamma —, att de måste fördöma hela rörelsen i gemen och dessutom

hvarje enskild, som intresserar sig för släktets framåtskridande.

Men denna deras ståndpunkt är ju lätt begriplig, om de äro sådana människor för hvilka den högsta lyckan består uti att befinna sig i en andlig och intellektuel hvila (= dvala) och hvilkas evighetshopp är att i ett kommande lif denna hvila skall blifva "evig".¹⁾ Evolutionstanken måste ju förefalla sådana människor till den ytterligaste grad orolig och störande.

Konflikten mellan tron och förnuftet är naturligtvis orsaken till att människor kunna hamna i en sådan försöfnings. Så snart någon betraktar det som en *trosplikt* att uppoffra sin reflektionsförmåga, blir ju resultatet alltid detsamma. En trälaktig bokstafsdyrkan blir den enda religiösa lifyttring, som kan förspörjas hos en sådan människa, och i öfrigt blott vredgade protester mot allt "nytt", hvilket förkastas utan all pröfning. Hvarje tecken till själfständighet likställes med förhäfvelse, och all forskning betraktas såsom förvetenhet — men allt svammel såsom fromhet. Jesus sade en gång: "Många de första skola blifva de sista."

* * *

Det är en lifskamp att lära känna sig själf.

Hvarje individ är ju ett slutet helt, d. v. s. en från andra individer sig skiljande entitet.

På grund häraf är och förblir hvarje människa en gåta för sin omgifning, ty bakom den medvetna

¹⁾ Uttrycket: »evig hvila», som så ofta misstolkats i ofvan antydda riktning, har af Svedenborg fått en förträfflig förklaring. Han skrifer att därmed menas, att den individuella inre *striden* mellan godt och ondt upphört och lämnat plats för en *evig frid*, hvilken dock *icke* utesluter en oafslutlig verksamhet för Guds Rikes seger.

— för alla tillgängliga — personligheten är alltid inom enhvar en undermedveten personlighet förborgad ¹⁾. Med andra ord: I det stora hela gifves det *en allas likhet med alla*, men bakom denna yttre likhet döljer sig hvarje väsens specifika olikhet med alla andra.

Endast *den* kan sägas känna en annan människa, som känner bägge sidorna af hennes väsende — både den förborgade och den i det dagliga lifvet sig uppenbarande. Men *så* väl känner *ingen* den andra och blott ett litet *fåtal* sig själf.

Denna människornas obekantskap med hvarandra kommer sig däraf, att äfven den obetydligaste människa äger ett okränkbart majestät i och genom sin isolerade ställning gentemot andra.

Således är hvar och en delaktig i ensamhetens storhet — antingen han *vill* det eller ej, antingen han *förstår* hvarför så är eller icke.

Denna ensamhet har ett högt mål: *att drifva människan in i sig själf och därmed till Gud.*

Det är nämligen i ensamheten som människan skall veta att utveckla sin medskapade möjlighet till storhet. I den djupa inre stillheten har hon att söka Gud. Och där skall hon äfven finna Honom och desslikes fatta, att hon skapats till "Hans afbild".

Det enda, som gör en människa obetydlig är, om hon — en gåta för omgifningen — *äfven förblifvit det för sig själf*. Därigenom har hon visat sig ovärdig den härliga gåfvan att få vara allena — allena med Gud.

¹⁾ Talet om den »invärtes människan» och »den dubbla personligheten» förefaller enhvar som en mystifikation, till dess hon själf sökt utröna sanningen härom genom att förskaffa sig egen erfarenhet. För att vinna denna erfarenhet är det alls icke nödvändigt att under årtal syssla med experimentalpsykologi, enär hvar och en genom att fördjupa sig i sig själf kan komma till visshet i denna fråga och få sina tvifvelsmål skingrade.

Det är en af människans heligaste plikter mot sitt eget Jag att söka utforska *hvari* hennes individuella egenhet ligger eller hvad det är, som gör att hon besitter en oförytterlig individualitet. Utan denna insikt kan hon icke begripa sig själf, icke förstå hvad som förmår henne att handla just på ett sätt och icke på ett annat, eller hvad som kommer henne att tänka och tala i en bestämd riktning och icke i en annan. Med ett ord hon förstår icke *genom hvilka krafter medverkan, som hon under lifvets löpp kan utveckla sig till en personlighet*. Så länge en människa är omedveten om sina andliga förmåner och de själiska krafter som röra sig inom henne, är hon nämligen ingen personlighet, ty allt hos henne vittnar om obetydlighet.

Hon är ett väsen, som — ehuru "krönt med härlighet" — dock tappat sin krona. Hon är att likna vid en konung utan land, vid en gud utan rike.

I ett sådant lifsläge är hvarje människa, så länge hon blott lefver naturlifvets lif och följer dess lagar, utan att fråga efter det andliga lifvets bud, utan att besinna ensamhetens heliga *nödvändighet* för hennes inre utveckling.

Att lefva ett dylikt innehållslöst lif är att dåraktigt löpa linan ut förutan tanke på "ett härefter". Det är att hafva nedsjunkit till att spela sällskapsapans roll, hvilken med upptåg och grimaser söker roa sig själf och sin omgifning. Den människa, som på detta sätt *begränsat* sin sanna mänsklighet, är själf skulden till sin förnedring, ty där gifves icke någon, som icke kan blifva det hon *vill*.

Det inre lifvets så oändligt stora resurser framträda dock sällan under hvardagslifvets gråa enahanda. Det är som om det erfordrades en väsendets skakning, för att de dolda föreställningsdjupen skulle blotta sin källa och svämma öfver sina bräddar. Inre skak-

ningar af det slag som framkallas t. ex. genom en mäktigt drifvande längtan, en häftig sorg, en intensiv glädje eller en psykisk kraftansträngning äro sådana faktorer, som medverka till att locka fram "den in-värtes människan", bringa i verksamhet hennes större krafter och göra fruktbärande det djupare vetande, som hon innerst besitter. Men för att resultatet häraf skall blifva fullgodt, fordras det å människans sida, att hon energiskt vill nå till botten af sitt eget väsen. Det fordras en själens och andens gemensamma *kraft-ansträngning* för att ett fördjupande med thy åtföljande uppsving skall kunna ske och en rik behållning blifva följderna däraf. Det är först när en människa kommit därhän, att hon äger förmåga att analysera de olika grader af andlig frihet hon uppnått, som hon har någon verklig behållning af sina erfarenheter på det utomsinnliga området. Hon måste kunna i erinringen följa de olika stadierna på den utvecklingens väg hon gått och äga förmåga att minnas sina erfarenheter för att draga nytta af dem. Genom öfning vinnes fulländning härvidlag. Ju större andlighet, ju större lätthet att kommunicera med den andliga världen.

Sättet för en människa att blifva medveten om i hvilket förhållande hon står till Gud och till Hans rike är att samla sig och koncentrera all sin kraft på att *förnimma sig själf såsom ande*. I den stund en människa till hela sitt väsen känner sig genomträngd af *längtan efter det rena andliga förnimmandet*, mattas hennes personliga tänkande, i det att all aktivitet förflyttas från det själiska planet och förlägges till det andliga. Ju fullständigare detta blir förhållandet, ju passivare känner hon sig äfven i kroppsligt afseende. Sinnesintrycken aftaga i skärpa, och det s. k. "verkliga" blir för henne allt mera skenlif. Ett inre uppvaknande äger rum, och hon fylles af nya tankar och

djupare insikter. Hon känner sig genomströmmad af Andens fullhet och försatt i hänryckning.

Men hon kommer snart under fund med, att äfven på detta område är förloppet detsamma som på alla andra, äfven här gifves det progress, kulmen och regress. Äfven här gifves det bestämda lagar, hvilka icke kunna trotsas.

När människan under hänryckningstillståndet erfar, att lyckokänslans intensitet aftager, vet hon att återinträdet i sinnevärlden för henne är nära. Det är då hennes plikt att med själens hela energi söka i sitt medvetande fixera allt hvad hon erfarit och skådat. Helst bör hon omedelbart anteckna detsamma, medan ännu ett eko däraf vibrerar inom henne och liksom återskänker henne de nyss erfarna intrycken. Men detta är henne ofta motbjudande, emedan den svårmodiga känslan trycker henne att veta sig alltid i "hvardagslivet" lefva på half kost, d. v. s. blott till hälften vara medveten om sig själf. I första stund verkar denna känsla deprimerande på hennes psykiska kapacitet. *Människan är ju icke under jordelivet fullt herre öfver sitt Jag, och hon kan icke utnyttja hela sitt väsens innehåll eller fritt disponera sina inneboende krafter.* Endast i stunder af andlig frigörelse är hon helt och fullt den hon är och äger förmåga att se hvad hon skall varda. Genom minnet häraf känner hon sig samtidigt som en triumfator och som en martyr: hon känner sig såsom en där icke vet af begränsningens tvång och såsom en den där är slagen i bojor.

Men det gäller att skaka af sig dylika misstämningar. Det är orätt att vid sådana tillfällen låta sig öfverväldigas af sorg, emedan det för en människa är omöjligt att kvarblifva i detta höga medvetenhets-tillstånd mer än en kort tid för hvarje gång.

Det är dock förklarligt, att enhvar vid återinträdet i sinnevärlden erfar hurusom jublet inom henne förbytes i jämmer genom förnimmelsen af kontrasten mellan sinnevärlden och den andliga världen. Den tanken nedtrycker, att det nyss erfarna redan blott är ett minne. Men detta "minne" äger dock upplyftande kraft. Visserligen förefaller det människan, såsom hade en tung järnridå gått ned just i det för henne mest spännande ögonblicket, och hon är smärtsamt medveten om sin oförmåga att omedelbart själf fira upp den igen. Sinnelifvet är för människan den järnridå, som för henne döljer den sköna inre världen, det strålande, osynliga paradiset, där Livvets och Kunskapens träd växa och blomma.

Endast som inbjuden gäst kan människoanden här vinna tillträde. Men för att någon skall *vinna tillträde* uppställes det villkoret, att hon själf *tillkämpat sig företräde* — genom att ha arbetat på sin utveckling och därigenom blifvit i så hög grad förändligad, att hon icke är en främling i Idéernas rike.

* * *

Då en människa nedskrifver de tankar och erfarenheter som hon — under andligt högtryck — undfått, är hon oftast fullständigt ligkiltig för yttervärlden. Hennes rörelser äro mekaniska och automatiskt stela, hon är otillgänglig för hunger- och törstkänslor, för trötthet och smärta. Hon är helt behärskad af Idéen och af viljan att ge uttryck för densamma.

Det förefaller henne själf omöjligt att afgöra, om hon i en sådan stund drifves af en kraft *inom* henne eller om hon påverkas af en kraft *öfver* och *utom* henne. Hon känner ett henne öfvermåktigt inflytande, med hvilket hon befinner sig i så fullständig harmoni,

att hon har känslan af att handla spontant och fritt, ehuru hon samtidigt känner, att det finnés ett Något — starkare än hon själf — som manar henne att i det momentet tänka, känna och handla exakt, så som hon gör och icke annorlunda.

Med tiden lär hon sig att särskilja *tre slag af andligt förnimmande*: 1) Guds Andes inverkan på människoanden: en blixlik uppenbarelse af Ljuset. 2) Ingifvelse meddelad af de andeväsen, som äro utsända till deras hjälp, som skola besitta evigt lif. 3) Ett genombrott af det undermedvetna sjäslifvet, hvilket trädt i rapport med hennes högre Jag, hvaraf följer en medveten inspiration, en rikedom af tankar, hvilka strömma öfver henne likt mäktiga vågsvall. Det händer att hon känner förutfattade meningar liksom bortspolas däraf. Den människa, som hela lifvet igenom ifrigt farit efter att förvärfva sig andliga erfarenheter, tillägnar sig dem på ett fullständigare sätt än den, som kanske endast genom en häftig sorg eller annan sinnesskakning kommit i ett så starkt vibrationstillstånd att hon därigenom för stunden blifvit mottaglig för subtilare intryck.

Den olika mottagligheten är mycket stor hos olika individer. Ingen torde heller kunna förneka, att somliga människor genom sin brist på temperament och begåfning äro oförmögna att erfara det tankarnas uppsving och det känslornas högtryck under vilkas inflytande människan nedbryter hvarje artificiell fördämning, trampar under fötterna hvarje hinder, som ställer sig emellan henne och det mål hon vill nå. Endast kännedomen om den växelvärkan, som äger rum inom människan på grund af hennes duala konstitution och samtidiga existens på två lifsplan, kan på ett tillfredsställande sätt förklara de djärfva mot-

sättningar och de skarpa kontraster, som kunna röja sig inom en och samma person.

Inom hvarje människa äro ängelen och djuret sammankopplade med hvarandra. Det är orsaken till att hennes inre är en tummelplats i smått för samma strider som dem, hvilka i stort utkämpas omkring henne i naturen. Det låga måste höja sig eller förgås, det måste renas eller upplösas.

Då man fattat detta, ser man lifvets stora tragedi i en ny dager, ty samtidigt med *striden* ser man dess *mening*, *orsak* och *mål*: att höja det låga, att förmå det lilla att växa sig stort, att *tvinga det till utveckling* — eller till *undergång*, d. v. s. omvandling.

Evolutionstanken är den pulserande, drivvande kraft, som genomgår universum och tvingar det hela framåt. Den är Guds stora tanke, i hvilken allt finner sin förklaring. Evolutionskraften griper in allestädes för att i sin omätliga styrka lyfta alla och allt. Äfven de svagaste och lataste individerna borde gripas af denna tankes storhet och flykt, istället för att såsom ofta är fallet, förfärade rygga tillbaka för densamma, i det de anse evolutionstanken såsom den mest besvärande af alla idéer, såsom den mest kätterska af alla tankar, såsom det monstruösaste af alla påhitt och såsom den "grymmaste" lösningen af världsgåtan.

"Grymhet är oförenlig med Guds väsen", säga de. Utan tvifvel är det så.

Guds väsen är Kärlek, och Hans Kärlek uppenbarar sig i världen just därigenom att Han leder sin skapelse till fullkomning, det är ju klart. Hvar och en borde kunna fatta det. Hvad vore väl grymmare än att allt osant, oskönt och disharmoniskt, allt lågt och ondt, som här möter oss, skulle förevigas?

I Bibeln möter oss ständigt utvecklingstanken. Jesus förutsåg och talade om den tid som skulle

komma, när människorna skulle blifva bättre i stånd att fatta Sanningen, än hvad fallet var, medan Han vandrade ibland dem. På den tiden var ännu så mycket af hans lära ofattligt — ej blott för den stora mängden utan ock för hans egna lärjungar.

Evolutionstankens kulmen ligger i uppmaningen: "Varen fullkomlige!"

Orden: "gå från klarhet till klarhet" äga både individuell och universell innebörd, i det de beteckna att det — enligt en gudomlig lag — fordras såväl en allmän utveckling som en rent personlig. Denna lag gäller i vårt nuvarande lifstillstånd liksom ock i det tillkommande.

Hvarje individ ställes redan *här* inför en personlig afgörelse i andliga frågor och äger fri bestämmanderätt öfver sig själf. Det står hvar och en *fritt* att sträfva efter fullkomning eller att försumma att göra det, att bortstöta Anden eller att tillägna sig de andliga gåfvorna, *allt efter den viljeriktning man själf gifvit sitt lif*. Ju fullare och klarare en människas medvetande är, ju närmare står hon Gud, ju mer delaktighet äger hon i Hans lif.

Visst är, att i den mån de heliga Skrifterna blifva bättre *förstådda*, skola de vinna en ny och större makt öfver sinnena.

Den gamla auktoritetstron skall då försvinna och lämna plats för en fri individuell tillägnelse af Sanningen. Därigenom skall det *andliga* innehållet i de religiösa föreställningarnas sfär i oerhördt hög grad vidgas.

Men en djupare själsodling *måste* utgöra underlaget till det andliga framåtskridandet och förhjälpa människorna att fatta såväl sig själfva som de berättigade kraf Gud ställer på hvar och en af dem.

Det är en möjlighet för hvarje människa att

segrande sätta det högre inom sig emot det lägre, ty så stort är andens värde öfver naturen, att människan blott har att *vilja* för att *kunna* åt sig "utvälja den bästa delen!"

När en människa blifvit fullständigt genomträngd af denna till visshet gående öfvertygelse och därigenom känner sig lyckliggjord, har hon ett behof af att meddela sin öfvertygelse till andra. Detta behof blir allt mäktigare, ju mer hon aktger på det stora elände i världen, som härflyter ur *brist* på tro och *brist* på öfvertygelse. Hon känner då, att hon till hvad pris som helst måste söka bidraga till att de religiösa spörsmålen åter blifva *för många* hvad de borde vara för *alla*: det högsta lifsintresset.

Men om detta skall blifva en verklighet, så fordras det att blicken skärpes för det väsentligaste. I hvarje människas medvetande måste det ingå, att hon i och genom att vara människa också är *ande* och är *intelligens*, och att hon har de förpliktelser som därmed följa. Hvar och en, som det gör, vinner i själfkänsla och originalitet och blir därigenom mer själfständig och orädd i sitt uppträdande. "Hvad kan en människa göra mig"? — Ijuder det inom henne, då hon hånas för sina sträfvanden af dem, som ännu icke mäktat fatta dem.

En människa måste *vilja* det hon *vet*, d. v. s. lefva i öfverensstämmelse med sitt högsta andliga vetande — då blir ovillkorligen hennes lifsarbete gagnarikt.

Det här föreliggande arbetet — "Dolda krafter" — är så att säga ett lefvande exempel på och ett uttryck för en människas ärliga sträfvan att *lefva i enlighet med sin lifsuppfattning*. Dess författare har, såsom hvar och en bör kunna se, passerat olika utvecklingsgrader och besitter nu både teoretisk och

praktisk kunskap i det ämne han behandlar. Tro och vetande hafva dessutom sammansmält inom honom, och lif och lära stämma, i det han fattat kärnan i kristendomen såsom den sig offrande Kärleken. "Ingen har större kärlek än att han låter sitt lif för sina vänner", säger Mästaren. Att gifva ut af sin innersta lifskraft för att lindra fattiga, sjuka varelsers lidanden, det är att gifva något mer än den rikes allmosa — det är att så småningom gifva sitt lif för bröderna. Detsamma gäller om den som delar med sig af sin själsstyrka, som söker kunskap hufvudsakligen för att sprida den, som arbetar utan lön, blott med hoppet att locka andra att fördjupa sig i de stora lifsproblemen. Det är att "mista sitt lif" — och vinna det Eviga Lifvet.

"Att sprida Sanningen, det är att köra i fyrspann mot Ljuset", sade en gång en stor andlig lärare.

Utan tvifvel kan en människa mest hjälpa andra därigenom att hon enkelt och sant biktat sina egna erfarenheter och visar den väg hon gått och hvart den fört henne. Det omedelbara väcker intresset i högre grad än något annat. Den döda kunskapen tröttnar, men de lefvande tankarna, hvilka omsatts i handling, locka till efterföljd.

I hopp att så må ske, utsändes nu "Dolda krafter" i två tätt på hvarandra följande häften såsom del IV och V i Skriftserien Vägen.

Mätte Guds välsignelse hvila öfver arbetet och göra det fruktbarande!

Mätte det äga förmåga att väcka många till insikt om att det är en plikt för enhvar att söka *utvecklas*.

Inom människan gifves det dolda krafter, hvilka trå efter frigörelse, på det att lifvet må blifva fullare och rikare. Hvar och en skall genom att känna sig

själf, få större mod att förverkliga alla sina lifsmöjligheter.

Utan mycken strid vinnes dock intet!

Utan en stark tro begynnes intet sådant arbete som detta: utan förtröstan på Gud är det utförbart.

Det är efter det innersta grundmotivet, efter allvaret och den tillförsikt hvarmed ett arbete utföres som Gud dömer det.

“Trofast är den, som *kallar* — Han skall ock göra det.” På detta hopp lefva vi! Med detta hopp arbeta vi, och i detta hopp skola vi segra.

Lucie Lagerbielke.

Stockholm den 22 November 1905.

Ehuru vi för någon tid sedan, genom i pressen offentliggjorda svar på ett par recensioner, bortlagt vår anonymitet komma vi — af praktiska skäl — att i denna skriftserie fortfarande teckna oss med våra pseudonymer.

Lucie Lagerbielke.

(Carl Melcher.)

Hamngatan 6, Stockholm.

Anna Maria Roos.

(Tor Dellings.)

Elgenstorp, Huddinge.

Dolda krafter.

Lifsmagnetismen.

»Anden i människan
är en Herrens lampa, som
upplyser hjärtats kamrar.»

När en människa på ett inträngande sätt och med ledning af andens ljus pröfvar sitt eget innersta, så finner hon där visserligen mycken skröplighet men ock möjligheter som hon ej anat, krafter som hon ej drömt om.

Hon upptäcker, att det är sanning i orden, att människan är "underbart danad". Och det icke blott i fysiskt afseende, icke blott på det sätt som anatomen kan konstatera, när hans knif blottar de inre organen och hans mikroskopbeväpnade öga undersöker deras förunderligt fina och ändamålsenliga struktur. Också i själsligt och i andligt hänseende finner hon sig vara underfullt danad för att lefva och verka i de båda världar — den synliga och den osynliga — hvilka hon såsom människa tillhör.

* * *

När jag nu går att tala om de dolda krafterna inom människan, vill jag föra mina läsare på den väg jag själf vandrat för att lära känna något om dem.

För åtskilliga år sedan var jag i tillfälle att hos en skicklig läkare och magnetisör studera en hel del fall, utvisande den fysiska och psykiska inverkan en människa kan utöfva på andra människor.

Jag såg personer som genom hypnotisörens suggestioner blefvo behärskade af allehanda besynnerliga föreställningar — trodde sig vara hundar eller katter och uppförde sig som sådana, trodde sig äta och kände smaken af det de åto, trodde sig höra musik och njöto af ljufliga toners väklang.

Detta slags experimenterande, som så lifligt upptager de flesta författare hvilka skrivit om hypnotismen, syntes mig äga blott ett måttligt intresse. Ty att människors föreställningar för ögonblicket kunna behärska dem till såväl kropp som själ, det tycktes mig vara något som knappast behöfde bevisas. Vi ha ju nämligen i vårt *drömlif* ständiga exempel därpå. Vi tro ju ofta i våra drömmar långt otroligare saker om oss själfva och andra än dem hypnotisören kan ingifva sitt subjekt. Vi kunna i drömmen känna smaken af det vi inbilla oss äta, känna doften af blommor, tydligt höra toner af härlig musik.

Äfven det att en människa under sömnen kan suggereras af en annans uttalade vilja har man ju exempel på i den naturliga somnambulismen. Hvar och en vet, att en sömngångare kan genom tilltal påverkas till allehanda föreställningar och tilltag.

Dessutom fann jag för min del något motbjudande på samma gång som onödigt i detta slags psykiska vivisektioner, i dessa experiment med lefvande människor som — åtminstone för stunden — gjordes till slafvar af hypnotisörens vilja. Det låg däri något nedsättande för den mänskliga värdigheten, syntes det mig. Och jag förundrade mig öfver att ej de hypnotisörer som använda sin makt till att bota sjukdomar,

inse, att åsynen af och talet om sådana experiment hos många patienter alldeles afgjordt minskar mottagligheten för behandlingen. Ty den väcker hos dem en hemlig motvilja och fruktan för att på detta sätt komma under hypnotisörens välde och blifva föremål för experiment.

Men det som vid dessa hypnotiska séancer lifligt intresserade mig, det var det verkliga, oförnekliga botandet af sjukdomar — delvis af ganska svåra sjukdomar — som jag där konstaterade.

Jag började studera en hel del litteratur i dessa ämnen för att erfara hvad slags förklaring man ur vetenskaplig synpunkt gaf å dessa ofta verkligen märkvärdiga kurer. För så vidt jag kunde finna, hade man emellertid gjort blott föga försök att *förklara* på hvad sätt den hypnotiska behandlingen kunde åstadkomma en så kraftig och välgörande inverkan på kroppens hälsa. Man nöjde sig i allmänhet med att konstatera fakta.

Och man var för det mesta, tycktes det, långt mera intresserad af experimenten och af en del patologiska företeelser än af frågan: huru kunna sjukdomar bli botade genom hypnotism?

Åtskilliga skriftställare förneka för öfrigt möjligheten af ett verkligt botande genom magnetisk behandling; ¹⁾ de tro på sin höjd på en tillfällig lindring af plågorna.

¹⁾ Om jag här och i det följande utan åtskillnad använder benämningarna magnetism och hypnotism, så sker detta för att undvika det alltför täta upprepandet af samma ord och äfven därför att faktiskt i vårt land dessa båda benämningar användas utan något strängt särskiljande. Jag återkommer längre fram till den skillnad emellan de båda metoderna som Braid — uppfinnaren af benämningen hypnotism — uppställde och som ännu af många fasthållles.

Jag började på egen hand uppställa hypoteser till förklaring. Men mera om dessa här nedan.

Medan mina tankar lifligt sysselsatte sig med dessa saker, fick jag småningom — jag vet knappast huru — den öfvertygelsen att jag själf hade något af denna förmåga att genom magnetiska strykningar lindra andras lidanden. Det som först väckte tanken därpå var åsynen af en stackars sjukling, som förgäfvets sökt bot på många håll och som jag föreställde mig möjligen skulle kunna botas genom detta slags behandling, men som ej var i tillfälle att komma till den skicklige magnetisör jag studerat hos och få del af hans behandling. Min lifliga önskan att hjälpa henne födde tanken på att jag kanske skulle kunna det. Jag tvekade dock att försöka, ville ej väcka förhoppningar, som jag kanske ej skulle kunna fylla.

Så var jag en dag på besök i några arbetarhem i en af utkanterna i den stad där jag då var bosatt.

Jag kom in i en eländig koja, där en ensam kvinna satt och frös. Den bittra vinterkölden trängde in genom de otäta väggarna.

Hon klagade öfver svår värk i hufvudet, och hon grät öfver de bekymmer af många slag som tryckte henne.

Jag tänkte: Jag vill försöka om jag ej dock kan lindra hennes hufvudvärk.

Jag sade till henne: "Lägg er ned på sängen, jag skall stryka er öfver pannan, kanhända kan det hjälpa något."

Fall 1. Eiter blott en liten stunds strykningar utbrast hon: "O, så varm jag blef i hela kroppen. Jag har frusit så förskräckligt! Men nu känns det så skönt och varmt."

Några ögonblick därefter sade hon, att hufvudvärken var borta. Hon skrattade af glädje, när hon

reste sig upp igen, och tycktes rent af ha glömt sina bekymmer.

En stund därefter var jag uppe hos en arbetarfamilj, som bodde i en lägenhet fyra trappor upp i en större hyreskasern.

Strax efter mitt inträde kom en flicka, en dotter Fall 2. i familjen, inspringande. Hon hade lekt nere på gården, och hade, då hon såg mig komma, hastigt skyndat uppför trapporna. Hon hann knappt hälsa på mig förrän hon bleknade, vacklade och sjönk ned på en stol, under det hon tryckte handen mot bröstet.

Modern skyndade till och sade på mina förfrågningar, att flickan, så ofta hon ansträngde sig eller var utsatt för någon sinnesrörelse — blef hastigt glad eller hastigt ledsen, — fick svåra anfall af hjärtklappning. Nu hade hon tydligen i sin ifver sprungit alltför fort i trapporna.

Jag gaf henne några lugnande strykningar. Efter ett par minuter sade hon: "Nu är det öfver."

Modern berättade mig, att läkaren vid den fabrik, där hennes man var anställd, sagt dem, att om dessa anfall fortfore, skulle barnet snart få ett obotligt hjärtlidande. Därför skulle hon, hade doktorn sagt, sorgfälligt akta sig för att bli vare sig ledsen eller glad eller ängslig eller ifrig.

"Men hur kan jag hjälpa, att jag blir det?" sade flickan klagande. "Bara jag blir ängslig i skolan för att jag inte ska kunna min läxa, så får jag hjärtklappning."

Det var lätt att märka, att hon var en liflig, kärlig natur.

Jag sade till henne: "Då denna behandling nu hjälpte dig, så ska vi fortsätta därmed. Kom upp till mig i morgon."

Flickan gick hos mig och blef behandlad några gånger, med allt längre tids mellanrum, hvarvid jag gaf henne suggestioner, afsedda såväl att förekomma den häftiga hjärtklappningen som att minska benägenheten för själslig oro.

Efter någon tid förklarade hon, att hon var fullständigt fri från dessa anfall, som förut så ofta påkommit — en försäkran som upprepades, när jag ett par år senare träffade henne.

Fall 3. Ett par dagar därefter träffade jag på — också i ett arbetarhem — en liten sexårs flicka, som led af svår tandvärk och gråtande förklarade, att hon i en hel vecka haft värk och hela nätterna legat och skrikat — något som intygades af modern.

Jag kände mig ingalunda tillräckligt viss på min sak för att våga säga: Jag skall hjälpa dig. Jag bara strök henne sakta ett par tag öfver den svullna kinden. Hon stod med vidöppna ögon och såg rätt framför sig; så sade hon: "Nu är jag bättre." Och efter ytterligare några strykningar: "Nu är jag bra."

Jag tillsade henne att komma upp till mig på följande dag. Hon kom och sade, att när hon vaknat på morgonen, hade värken åter begynt. Jag behandlade henne nu en längre stund och sade henne, att värken inte *fick* återkomma. Efter denna behandling var hon fri från värken.

Efter ännu några kurer med lyckligt resultat började jag en regelbunden praktik med hypnotisk behandling. Jag hade för det mesta 8 à 10 patienter om dagen — hvilket jag, i förbigående sagdt, anser vara det antal en hypnotisör icke bör öfverskrida, både af hänsyn till sin egen hälsa, hvilken genom ett alltför starkt anlitage af lifskraften nödvändigt måste lida, och med tanke på patienternas bästa. Jag ämnar icke trötta läsaren med att beskrifva något större

antal af de hundratals fall jag — oftast med godt resultat — behandlat; jag vill blott ur min journal anföra ett fåtal, valda icke ur den synpunkten att de utgöra särskildt märkvärdiga exempel af botande — jag skulle i det afseendet kunna framdraga mer förvånande saker — men meddelade därför att de på ena eller andra sättet kunna tjäna till att belysa det försök till förklaring af den hypnotiska läkemetoden jag här nedan skall framlägga.

Ett barn, som jag behandlade för allmän klenhet Fall 4. och magkatarr, hade ansiktet fullt af skrofulösa utslag. Jag vågade ej tro — det var i början af min verksamhet å detta område — att detta skulle kunna påverkas, hvarför jag alldeles underlät att ge några suggestioner härom. Det oaktadt voro utslagen inom tre veckor totalt försvunna, samtidigt med att det allmänna tillståndet i hög grad förbättrats.

En dag kom en gumma till mig och sade, att Fall 5. hon hört jag botat en annan gumma för reumatism; nu bad hon mig behandla henne för denna åkomma, som hon i hög grad led af. Det var i synnerhet i skuldrorna värken satt. Då jag en liten stund behandlat henne med strykningar, sade jag: "Ni har det mycket svårare i högra än i vänstra skuldran." Hon frågade förvånad, hur jag kunde veta detta. Jag svarade henne, att under behandlingen en så stark värme utvecklats i de af reumatism angripna delarna, att den, när man lade handen på dem, kändes genom klädningen, och att denna hetta förnams starkast på den högra skuldran. Denna patient blef rätt mycket bättre, men kuren afbröts till följd af min afflyttning från orten.

En annan kvinna kom och sade mig, att hon i Fall 6. tolf år till följd af svår reumatism icke en dag, icke en stund, varit fri från värk, hvarjämte hon var oför-

mögen att böja ryggen. Efter en liten stunds behandling sade hon: "Nu känns det alls intet ondt mera!" Och hon började gråta af glädje. Ty hon hade, sade hon, nästan glömt huru det var att känna sig plågfri. Hon reste sig upp och sade: "Nu vill jag se, om jag också kan böja min rygg." Hon bugade sig ända till golfvet och utropade öfverlycklig: "Nu måste jag skynda mig hem och bocka mig för min gubbe! Jo, han skall bli förvånad!"

Troligen räckte denna plötsliga och glädjande förbättring — som för patienten i detta ögonblick tedde sig som ett fullständigt botande — icke så särdeles länge. Tyvärr fick jag icke veta huru länge den varade och fick ej heller tillfälle att fortsätta behandlingen, enär gumman aldrig återkom. ¹⁾

Fall 7. Ett barn som till följd af skarlakansfeber fått ett njurlidande — hvilket yttrade sig dels i värk, dels i ymnigt grus vid afsöndringen — blef efter några dagars behandling fri från såväl det ena som det andra. Efter ett år återkom det onda — som en följd af öfveranstängning — men häfdes då genom ett par séancer, för att sedan ej mer återvända.

Fall 8. En arbetarhustru, hvars ögon i flera år varit starkt rödsprängda, frågade mig om jag kunde hjälpa henne. Jag behandlade henne en afton och sade henne, att hon följande morgon skulle vakna botad. Dagen därpå voro ögonhvitorna helt klara utan en skynt af rödsprängdhet.

¹⁾ För att ej ge mina läsare anledning att tro, att ifrågasvarande patient genom några ledsamma sviter af behandlingen afskräcktes från att återkomma, anser jag mig böra nämna hvad som var orsaken till hennes uteblifvande. Jag har aldrig velat taga emot betalning för magnetisk behandling — i all synnerhet som det öfvervägande flertalet af dessa mina patienter befunno sig i små omständigheter --; och denna kvinna afhölls af sin stolthet rån att komma tillbaka, då hon ej fick betala för sig.

En annan kvinna — en sömmerska — som hört Fall 9. talas härom, kom till mig och berättade, att hon i flera år lidit af en ögonsjukdom, som på det sista året gjort det omöjligt för henne att sy. Hon hade varit hos flera läkare och under tre månaders tid varit i Stockholm för att där behandlas på en klinik. Men allt utan att erfara någon förbättring. Jag sade henne, att jag inom tre dagar skulle resa från trakten och att jag sålunda ej skulle kunna behandla henne mer än tre gånger, men att det ju vore möjligt att detta kunde bli till hjälp. Emellertid föreföll hon föga påverkad af behandlingen. Då jag, efter att en liten stund ha varit ute ur det rum där hon låg, åter trädde in, voro hennes ögon vidöppna, fastän jag tillsagt henne att ligga med slutna ögon. Jag hade sålunda rätt små förhoppningar om hennes tillfrisknande. Emellertid förklarade hon, när hon andra dagen återkom, att hon ej mer hade något ondt i ögonen. Och efter tredje behandlingen sade hon, att hon kände hon var bra. Jag bad henne skriva till mig om ett halft år. Hon gjorde så och meddelade då, att hon fortfarande var alldeles bra och hela vintern kunnat sy, t. o. m. vid ljus, hvilket hon förut ej på flera år varit i stånd till.

En äldre dam hade i ett par år haft ett eksem- Fall 10. artadt utslag under armen, hade af läkare behandlats därför, men ej rönt någon förbättring. Efter någon veckas hypnotisk behandling var klådan borta, — efter ytterligare ett par veckor var såret fullkomligt läkt, och har ifrågavarande person sedan — i nu tolf år — varit fullkomligt fri från eksem, såväl å detta som å andra ställen.

En elfvaårig flicka jag kände — dotter till en Fall 11. fabriksarbetare — hade alltid ett dystert och skyggt utseende; jag frågade föräldrarna, om hon var sjuk; de svarade, att för så vidt de visste, var hon frisk. Men

de hade också lagt märke till hennes djupt sorgsna och ängsliga utseende och frågat henne om orsaken härtill. De hade dock icke kunnat förmå henne att svara. Hon hade för ett år sedan haft hjärninflammation, och det var sedan dess hon haft detta oroliga och betryckta utseende.

Jag talade med barnet och fick henne att anförtro mig orsaken till den hemliga förskräckelse som fyllde henne.

Då hon legat sjuk i hjärninflammation, hade hon sett ohyggliga gestalter, "otäcka svarta gubbar, som spärrade ut sig och spärrade in sig", såsom hon uttryckte sig. Dessa "gubbar", såg hon ännu, så snart hon slöt ögonen; hon såg dem röra sig och sprattla och växa ut till skräckinjagande storlek för att i nästa ögonblick hastigt krympa ihop. När hon höll ögonen öppna, såg hon dem visserligen icke, men kunde dock aldrig upphöra att med fasa tänka på dem. Allt emellanåt liksom tvangs hon af sin inre oro att sluta ögonen ett tag, för att se efter om de förskräckliga skepnaderna verkligen voro kvar. I skolan voro lärarinorna missnöjda med henne, därför att hon var ouppmärksam. Hon hörde icke hvad de sade och kunde icke följa med i boken, bara för att hon ej kunde låta bli att tänka på detta förskräckliga. Men hon hade hitintills aldrig kunnat förmå sig att omtala detta för någon.

Jag behandlade flickan med magnetiska strykningar och sade till henne, att hon aldrig mer finge se dessa svarta gubbar.

När hon dagen därpå kom tillbaka, sade hon, på min förfrågan, att hon ännu såg gubbarna men att de nu voro *hvita* — ett rätt egendomligt exempel på huru suggestioner, när de passera genom den hypnotiserades själ, kunna till en viss grad modifieras genom sub-

jektets egen uppfattning af befallningen. Det var som om hennes själ fått intryckt i sig suggestionen med en icke afsedd kursivering af adjektivet *svart*.

Jag sade henne naturligtvis vid den andra behandlingen, att hon icke mer finge se några gubbar alls, hvarken svarta eller hvita.

Tredje dagen sade hon mig, att nu såg hon inga gubbar mer, men hon *tänkte* fortfarande på dem och var ängslig för att de åter skulle visa sig.

Jag tillsade henne, att hon ej heller finge tänka på dem mera, att hon alldeles icke behöfde frukta dem, ty de skulle aldrig mer komma tillbaka och skrämma henne.

Några månader därefter var denna flicka som ett annat barn: hon såg frisk och glad ut och fick icke mer bannor för ouppmärksamhet i skolan.

* * *

Den allmänna meningen beträffande magnetisk behandling synes vara den, att man härmed påverkar "blott nerverna" och att sålunda endast "nervösa åkommor" kunna därigenom botas.

Emellertid är det icke ett enda af kroppens organ som ej i sina funktioner styres af nerverna. Sålunda, kan man blott påverka nerverna, så kan man påverka hela organismen.

Genom de vasomotoriska nerverna är det som hela blodcirkulationen regleras. Att man kan påverka dessa nerver visas tydligt af några af de fall jag här-
ofvan anført. Man kan få till stånd en stark blod-
tillströmning till en kroppsdel (fall 5); man kan göra
hela blodcirkulationen snabbare och därmed framkalla
såväl värme som en känsla af glädje och välbefinnande

(fall 1). Och att den hastigare cirkulationen ger åt blodet en ökad förmåga att uppfylla en af sina betydelsefullaste funktioner — den att ur organismen aflägsna affallsämnen — visas tydligast af fallen 4, 7 och 10.

Då man besinnar hvilken omätligt viktig roll blodcirkulationen spelar i fråga om människans hälsa, då man vet att blodet, när det är sundt, har förmågan att icke blott aflägsna allehanda sjukdomsämnen utan äfven att döda sjukdomsalstrande baciller, så skall man inse, att endast det förhållandet att man genom den hypnotiska behandlingen förmår påverka blodet till en snabbare och kraftigare cirkulation, skulle vara nog för att göra denna behandling högst värdefull ur terapeutisk synpunkt.

Men äfven på annat sätt inverkar den magnetiska behandlingen på hälsotillståndet.

Det som botar en människa från hennes sjukdomar, det är ju — såsom redan Hippokrates lärde — den instinkt hos vår fysiska organism som kan kallas dess läkedominstinkt: den som kommer kroppen att strax bemöda sig om att bortstöta hvarje skadligt ämne, att dräpa hvarje sjukdomsalstrande mikrob, att reparera hvarje skada — den instinkt som yttrar sig bland annat på ett så enkelt och allbekant sätt som uti att ett sår "läkes ihop" af sig själf, utan att det — ifall det är litet — i regel kräfver det minsta åtgörande.

Nutida läkares taktik i fråga om att bekämpa en sjukdom går därför, som bekant, i hufvudsak ut på att understödja naturen i dess instinktiva kamp emot sjukdomen, genom att på alla upptänkliga sätt höja och vidmakthålla krafterna. Och detta äfven i rent lokala sjukdomar. Ty ju högre den allmänna hälsolivån står, dess mera kraft har organismen så att

säga att afvara till bekämpande af den åkomma, som angripit en af dess lemmar.

Bland de medel terapien plägar använda för att höja lifskraften äro, som bekant, kraftigt närande diet, luftombyte, bad och gymnastisk behandling. På senare tider har man alltmera börja betona ännu en annan faktor — en, som man skulle kunna kalla den själsliga. En nutida läkare anser det vara af vikt, att patienten *trifs* på en badort eller ett sanatorium, dit han blifvit skickad. Han är angelägen om att hans patient skall, så vidt möjligt är, besparas obehag och ledsamheter, han ordinerar honom t. ex., i fall han i sitt hem är omgifven af deprimerande förhållanden, att för en tid byta omgifning.

Det är ingalunda blott för "inbillningssjuka" personer, ingalunda blott för dem som jämt gå och tänka på sina små krämpor och därigenom förvärra dem, som han ordinerar omväxling och vederkvickelse, mån om att humöret hålles uppe. Han vet, att för hvarje patient äro hans ordinationer mera verksamma, ifall den sjuke, allt under det han följer dem, är vid ett glädtigt och förtröstansfullt lynne.

Och likaväl som han vet, att de ljusa själsintrycken verka välgörande på organismen, vet han, att de nedtyngande verka förstörande på densamma.

Han vet att "hemsjukan" — och likaså hvarje annat slag af tärande längtan — kan vara en verklig sjukdom, som långsamt suger lifskraften ur en människa, som beröfvar de röda blodkropparna kraften att kämpa emot de påträngande, rofgiriga hvita. Han vet, att den vise Salomo hade rätt då han sade: "Ut-dragen väntan tär på hjärtat, men vunnen önskan är ett lifvets träd."

I och med allt detta erkänner läkaren — äfven

om han ej särskildt reflekterar däröfver — att själen har ett stort inflytande på kroppens hälsa.

Man har för öfrigt i ett särskildt hänseende kunnat med matematisk noggrannhet konstatera själsintryckens inflytande på det kroppsliga befinnandet.

Att olika färger på olika sätt inverka på lynnet har man länge iakttagit. Och man har på senare tider i terapiens tjänst begagnat sig af detta sakförhållande. För någon tid sedan meddelade en läkare i en medicinsk tidskrift, att han botat en hypokondrisk patient endast genom att låta honom bo i ett rum, hvars inredning var hållen i en klar, upplifvande gul färg, en sådan färg som väcker glädje och lifslust. Man har nu genom särskildt konstruerade instrument lyckats uppmäta färgernas inflytande på det kroppsliga befinnandet. Man har kunnat i siffror uppgifva skillnaden mellan det intryck som en ljus och varm färg gifver — röjd genom en snabbare puls och kraftigare blodcirkulation — och den verkan en mörk och dyster färg utöfvar.

Men — skall man kanske invända — denna inverkan af färg och ljus och omgifning är dock i allmänhet icke snabb; man måste otvifvelaktigt räkna med en minst månadslång påverkan af sådana faktorer för att vänta sig något verkligt resultat i fråga om en sjukdom. Men hur skall man kunna förklara, att de fysiska och psykiska utstrålingarna från magnetisören och de suggestioner han ger kunna på några minuter åstadkomma en vändning i en sjukdom?

Jag vill härpå svara, att man har godt om konstaterade fall af psykiska affekters snabba, nästan blixtilika inverkan på organismen.

För att börja med de nedbrytande inverkningarna — hvilka härvidlag torde vara mer allmänt kända — vill jag erinra om att man känner mångtaliga exempel på

att den hastigt emottagna underrättelsen om en olycka — som träffat en själf eller närstående — vållat plötslig försämring i en klen människas tillstånd. Att en häftig vrede kan orsaka den sjukdom, som plägar kallas gallfeber, är känt. Att sorg och förfäran inom några timmar kunna uttorka färgämnet i en människas hår, så att det plötsligt grånar, är också ett välkänt och väl bestyrkt faktum. Marie Antoinettes hår hvitnade under natten, innan hon skulle föras till schavotten. En ryktbar politisk förbrytare, som gjorde ett försök att rymma ur sitt fängelse men blef hängande i ett alltför kort rep, medelst hvilket han skulle fira sig ned utför en mur, blef gråhårig under de fasansfulla timmar han tillbragte på detta sätt sväfvande emellan himmel och jord.

För icke länge sedan gick genom alla tidningar berättelsen om en sällsam olyckshändelse som inträffat på den sibiriska järnvägen. En man som var anställd vid denna bana, blef vid snälltågets ankomst till en ändstation — om jag minns rätt Irkutsk — funnen död i en godsvagn. Bredvid honom låg ett papper med anteckningar, af hvilka framgick orsaken till dödsfallet. Den olycklige hade trott, att han af misstag kommit in i en af de kylvagnar som användes för att transportera matvoror. Då han visste, att tåget icke under hela natten skulle göra något uppehåll, ansåg han sig från första stund vara räddningslöst förlorad. På det funna papperet hade han gjort anteckningar, noterade de allt starkare framträdande symptomen af förfrysning. Han beskref huru efter hand kylan spred sig i kroppen, huru benen redan voro känslolösa etc.

Det konstaterades, att temperaturen i den vagn, där mannen dött förfrysningssdöden, var *normal rums-temperatur*. Men han hade trott, att det var kallt — och han hade frusit ihjäl.

Det berättas af forskningsresande, att Nord-Amerikas indianer — d. v. s. de som äro så godt som oberörda af civilisationen — äro, så snart de blifva sjuka, öfvertygade om att de skola dö; för deras kraftiga, härdade fysik är sjukdom något så främmande och skräckinjagande, att de ej kunna föreställa sig annat än att den måste medföra döden. Och så kunna de till följd af ganska obetydliga åkommor i bokstaflig mening lägga sig ned att dö.

Det är fåfängt att söka intala dem att deras onda alldeles icke är lifsfarligt. De tro fullt och fast att de skola dö; därför gör hvarken själ eller kropp motstånd emot sjukdomen.

Men om somliga själsliga affekter kunna verka hastigt nedbrytande på organismen, så böra ock sinnesrörelser af ett motsatt slag kunna gifva en stark och snabb impuls till lifaktighet i densammas funktioner.

Hvarje läkare vet också detta, att en stor glädje — t. ex. ankomsten af en kär och efterlängtd person — kan åstadkomma en kris till det bättre i en sjukdom. Att glädjen mången gång kan rädda lifvet, — lika väl som sorgen kan utsläcka det — det är ett faktum som ej af någon människa med kunskaper på det fysiologiska området bestrides.

Jag vill åter anföra en liten historia, som är fullt faktisk och som är ett rätt kraftigt — om än icke egentligen upplyftande — bevis på själens makt öfver kroppen.

Hos en gumma, som låg svårt sjuk, sutto ett par karlar af hennes närmaste anhöriga och vakade. För att fördrifva tiden började männen spela kort. Den gamla kvinnan låg redan i en halfdvala, hvilken — enligt utsago af den läkare som under dagens lopp varit på besök — säkerligen skulle sluta i dödssömn. Men gumman hade alltid varit synnerligt road af kortspel. Då hon hörde det kära ljudet af speltermerna

och kortlapparnas dunkande, vaknade hon plötsligt upp ur sin dvala, reste sig i bädden och begärde att få deltaga i partiet. Så satt hon en god stund och spelade med stor ifver och förnöjelse, och när läkaren kom, fann han till sin förvåning att hennes tillstånd på det mest afgjorda sätt förbättrats. Förbättringen fortgick, och gummans lif var räddadt genom den glädje korten beredt henne. —

Beträffande det som jag här ofvan anfört och exemplifierat skola antagligen de flesta af mina läsare — eller kanske alla — säga: Ja, detta är ju på det hela hvad man rätt väl vet.

Men är det icke förvånande, att, allt under det man erkänner de *tillfälliga*, oafsiktliga själsstämningarnas starka inflytande på kroppens hälsotillstånd, så yttrar man sig i allmänhet med afgjord misstro emot den *systematiska* användningen i terapiens tjänst af själsaffekterna?

Man är alldeles med därom att ett starkt hopp om tillfrisknande är af stor betydelse för den sjukas vederfående. Man medger fullkomligt, att läkarens besök kan i och för sig och utan alla ordinationer vara patienten till gagn, ifall den förre har i sitt väsen det på en gång lugnande och hoppgivande som gärna bör finnas hos en god medicus. Man anser att äfven i en svår sjukdom detta icke är utan sin betydelse. Men man vill icke göra klart för sig, att detta läkarens välgörande inflytande måste bli dubbelt — ja mångdubbelt —, ifall det utöfvas medan patienten är i ett tillstånd af synnerligt stor själslig och kroppslig suggestibilitet. När det blir fråga om hvad gagn som kan vinnas genom läkarens inflytande på en patient under dennes hypnotiska sömn, när det talas om hvad resultat som kan ernås genom hoppfulla och lugnande sugges-

tioner under ett tillstånd då både själ och kropp äro ytterligt mottagliga — då säger man: Nåja, det där kan ju möjligen vara till någon hjälp i nervösa åkommor, men *naturligtvis* är det af ingen betydelse i verkliga sjukdomar.

Kanhända skall ett påpekande af inkonsekvensen härvidlag bidra till uppklarande af begreppen.

För öfrigt — det är knappast någonting beträffande hypnotismen som är bättre bevisadt och konstateradt än att man medelst densamma kan hos subjektet framkalla blåsor och sår, just på de ställen som genom suggestionen angifvas. Beaunis berättar i "Le Somnambulisme provoqué" om en hel del väl kontrollerade experiment i den vägen, som företagits i Nancy af dr Liébault m. fl. Likaså dr Cullerre i sin "Magnétisme et hypnotisme".¹⁾ Äfven dr Wetterstrand, — hvilken som bekant är den, som främst gjort hypnotismen bekant i Sverige, — har företagit dessa experiment.

Men om den hypnotiska suggestionen kan åstadkomma sår, skulle den då icke också kunna hjälpa till att läka sår? Hvilket är väl mera öfverensstämmande med organismens egen verksamhet: att framkalla sår eller att bota dem? Männe icke det senare? Och hvilket bör vara svårare: att åstadkomma något naturstridigt eller att främja det som är i enlighet med naturens egna sträfvan? Männe icke det förra?

¹⁾ Dr C. berättar om ett experiment företaget af dr Mabile, öfverläkare å hospitalet i La Rochelle, där hypnotisören inför en talrik, af läkare bestående publik befallde ett subjekt, i det han ritade en bokstaf på hans handled: "Du skall strax börja blöda på detta ställe" — en suggestion, som inför publikens ögon efterkoms. Handleden svullnade upp, bokstafven tecknade sig röd, till sist sprungo bloddroppar fram. Innan suggestionen efterkoms, gjorde emellertid patienten en invändning. "Det kommer att göra mycket ondt", sade han. "Det måste ske i alla fall", svarade dr M.

Sålunda: kan man medelst hypnotisk suggestion framkalla sår, så bör man ock genom samma metod kunna i afsevärd grad understöda naturens bemödanden att bota dem. Och kan man främja läkandet af ett sår — genom att öka den redan förut lifliga cellbildande verksamheten — så bör man ock kunna i de allra flesta fall gynnsamt påverka ett sjukdomsförlopp.

* * *

Det finnes ännu ett annat och synnerligen slående bevis på själens förmåga att inverka på kroppen.

Såsom hvar och en torde veta, känner man åtskilliga, väl konstaterade exempel på att barn i sitt utseende burit spår af mödrarnas föreställningar och sinnesintryck under fostrets utvecklingstid.

Sålunda berättar dr du Prel om ett barn, som blef födt med blå händer, därför att modern före dess födelse en gång blifvit förskräckt genom åsynen af en färgares blå händer. Och prof. Liébanet berättar om ett annat barn, hvars hud var betäckt med bruna, håriga fläckar, — liksom en tigerhud — emedan modern blifvit skrämmd af en tiger.

Jag har en gång haft tillfälle se ett rätt sällsamt exempel på denna kvinnosjälens egendomliga förmåga att genom sina föreställningar påverka fostrets utseende.

En gång, då jag var på besök i ett arbetarhem, frapperades jag af den sydländska typ som en liten flicka där företedde. Hennes hår var kolsvart och lockigt, hennes ögon stora och mörka, hyn var olivfärgad, näsan rak och dragen på det hela regelbundna. Då båda föräldrarna voro af en tämligen blond och afgjordt svensk typ, kunde jag icke afhålla mig från att uttrycka min förvåning öfver den lillas utseende.

Modern smålog med tydlig stolthet.

“Se, jag skall tala om hur det kommer sig att flickan ser ut så där”, sade hon.

Hon pekade på ett oljetryck, hängande på väggen i en smal förgylld ram, och föreställande en liten italiensk flicka. Och så berättade hon, att hon högeligen önskat att få vackra barn, och därför — eftersom den där italienska flickan på oljetrycket var det vackraste hon visste — under hela den tid hon gått med barnet, alltjämt ihärdigt betraktat denna tafla. “Se, jag hade hört att det skulle kunna gå på det viset.” Och nu frågade hon mig triumferande om jag inte tyckte, att hennes flicka liknade taflan.

Jo, det kunde inte förnekas. Det var blott liksom en något hemmagjord öfversättning — något lite klumpigare var onekligen den svenska kopian, men hon var utan tvifvel just sådan som denna hederliga obildade kvinnas ögon och själ uppfattat den klassiskt rena typen.

Flickan — som för öfrigt var döpt till samma italienskt klingande namn som stod att läsa under bilden — var icke moderns enda experiment i den vägen. Som pendant till den svartlockiga flickan hängde på väggen en gossbild, lika skön och mörkögd som hon. Och den lyckliga modern berättade mig, att hon hade en pojke, som var denna italienska gosses afbild och som var så vacker att folk vände sig om på gatan för att titta efter honom.

Detta exempel har synts mig värdt att nämnas, därför att här är — i olikhet med andra exempel som pläga anföras — fråga om en *medveten* viljekraft. Man vet ju att hos forntidens greker förekom bruket att af omsorg om rasens skönhet i rummen hos kvinnor, som skulle föda, sätta in sköna statyer. Men ett så afgjordt och påfallande resultat som i detta fall har jag icke hört eller sett omnämnas.

Hittills har jag, i mitt försök att förklara den hypnotiska behandlingens inverkan på kroppsorganismen, endast hållit mig till den suggestionens makt, som af nutida läkare och fysiologer företrädesvis — eller ofta uteslutande — plägar framhållas. Men enligt min tanke är det också ett annat inflytande som är verksamt.

Mesmer, som i slutet af sjuttonhundratalet i Paris väckte uppseende genom sina upptäckter och rön på magnetismens område, ansåg, att magnetisörens för många att bota sjukdomar och försänka människor i katalepsi berodde på en utströmning från hans personlighet af en hemlighetsfull kraft — en kraft likartad med den magnetism, som är förborgad i metallerna och i själfva den jord vi vandra på.

Den skottske läkaren Braid, som på 1830-talet började — i afsikt att kritisera och bekämpa dem — studera de företeelser, hvilka man i Frankrike sammanfattade under benämningen mesmerism, i andra länder gaf namnet magnetism, kom genom sina studier och experiment till den öfvertygelsen att fenomenen voro verkliga men att Mesmers teori var oriktig. Det var icke genom några magnetiska utstrålningar utan genom uppmärksamhetens koncentrerande som subjektet försattes i det egendomliga tillstånd som Mesmer kallat det magnetiska. Till att åstadkomma denna uppmärksamhetens koncentrerung kunde man betjäna sig af en glaskula, hvilken hölls tätt framför subjektets ögon¹⁾ — en metod som vore lika verksamt som den mesmerska, men mindre tröttsamt för experimentatören än att fixera patienten med blicken eller behandla honom medelst

¹⁾ Ofta hålles denna kula något *ofvanför* ögonen, emedan den uppåtvända blicken ökar benägenheten att försjunka i katalepsi. Ibland användes en rem bunden om pannan, i hvilken midt emellan ögonen en glänsande sten eller glaskristall hänger.

strykningar. För att betona skiljaktigheten i sin och Mesmers uppfattning, gaf Braid åt sin metod namnet *hypnotism* (af grekiska ordet *hypnos* = sömn).

Braids åsikt har hittills i hufvudsak blifvit den på detta område gällande, hans teori har ansetts vara långt mera vetenskaplig än Mesmers, och hypnotism har blifvit den gängse termen för ifrågavarande behandling.

De vetenskapsmän i Nancy, Liébault, Beaunis, Bernheim m. fl. som under senare hälften af 1800-talet genom sina studier och experiment så mycket bidro till ett återuppvaknande intresse för hypnotismen — eller såsom den ock af dem benämndes: den "framkallade somnambulismen" — hyllade alla på det hela Braids uppfattning och ansågo den teori om ett magnetiskt fluidum, som förfäktats af Mesmer och hans lärjungar, för ovetenskaplig och ohållbar. Först på senare tid har "Nancy-skolan" — såsom man pläгат med ett sammanfattande namn beteckna de ansedda vetenskapsmän som i denna stad ägnat sig åt studiet af hithörande problem — under fortgången af sina undersökningar samt, efter hvad det förefaller, under intryck af några pariser-läkares forskningar rätt mycket modifierat sin hållning härutinnan.

För min del tillåter jag mig, stödd på mina egna erfarenheter, uttala som min mening, att det förutom den psykiska makten i magnetisörens vilja — uttryckt i ord eller ej — (som inverkar på patientens själ och kropp), *måste* försiggå en fysisk kraftutstråling från magnetisören till den magnetiserade.

För det första är det mycket i min praktik som öfvertygat mig om att det är omöjligt att — såsom många göra — antaga att det är "tron" ensamt, som vid hypnotisk behandling åstadkommer botandet.

Jag har varit med om icke få fall där det icke funnits tro på kuren hos vare sig hypnotisören eller hans subjekt, och där likväl resultatet blifvit godt.

Såsom jag nämnt, var jag vid de allra första kurer jag med denna metod utförde alldeles icke viss om min sak, och patienten visste icke en gång hvad det var fråga om. Den lilla flicka jag — såsom i fall 3 berättas — botade för tandvärk, visste sålunda icke att det i mina strykningsar öfver hennes kind låg något försök att bota.

Ännu ett par exempel som visa, att det ingalunda alltid är tron som gör suggestionen verksam.

En äldre dam, i hvars hus jag gått en tid för att behandla en ung släkting till henne, bad mig en gång att hypnotisera henne "för ro skull"; hon vore mycket intresserad af att få veta om hon själf också vore mottaglig för detta slags inflytande. Jag svarade, att jag af princip aldrig använde denna kraft till att roa, vare sig mig själf eller andra, men att, om hon hade någon åkomma som möjligen kunde påverkas, skulle jag söfva henne. Hon svarade, att hon led sedan många år af en ledsam gastrisk åkomma. Jag behandlade henne och gaf henne suggestion om upphörande af denna åkomma. Ett år senare träffade jag nämnda dam, som kom till mig och berättade mig, att suggestionen till hennes egen stora häpnad visat sig verksam, i det att hon allt sedan den dagen varit absolut fri från sin åkomma. Hon tillade att hon, när jag gifvit suggestionen, alls icke trott därpå och efteråt smålett åt tanken, att detta skulle kunna hjälpa. Huru lång tid ytterligare denna suggestion visade sig verksam vet jag icke, ty jag har ej sedan träffat nämnda dam, hvilken nu sedan ett par år är afliden. Antagligen skulle hon dock uppsökt mig, ifall det onda återkommit.

En af mina vänner, som led af tandvärk, hvilken jag erbjöd mig att försöka bota, såg på mig med ett litet leende, i detsamma jag började behandlingen och sade: "Jag vill säga dig, att jag tror inte alls på det här."

"Du kan göra som du vill", sade jag. "Blir du bra, så tror du förmodligen på saken."

Efter en halftimmes behandling var värken försvunnen.

*
*
*

Men utom dessa negativa bevis för att det icke är, såsom många mena, enbart tron — eller inbillningen som det också heter — som vid hypnotisk behandling åstadkommer botandet, finnas också positiva antydningar om utstrålning af en kraft från magnetisören till subjektet.

Om magnetisören för sin hand på ett afstånd af cirka tio centimeter — eller om det är ett känsligt subjekt t. o. m. på betydligt längre afstånd — öfver subjektets hufvud och armar, så känner subjektet — äfven om det ej har mera mottaglighet för magnetisk behandling än hvad det stora flertalet visar sig ha — en strömning glida genom kroppen. Den behandlade kan, där han ligger med slutna ögon, följa rörelsen af magnetisörens hand genom denna strömning, som kännes varm och för de allra flesta synnerligen behaglig. Vore det fråga om en somnambul, så kunde man ju antaga, att med den ytterliga känslighet för intryck som under den djupa magnetiska sömnen ofta förmärkes, själfva kroppsvärmen från magnetisören skulle kunna på detta sätt förnimmas. Men hos personer, som af behandlingen påverkas blott till en lätt halfslummer — eller somnolens, såsom termen på detta område lyder — brukar icke en så stor känslighet förekomma.

Det är därför anledning antaga, att vid de magnetiska strykningarnes företagande en utstrålning äger rum från magnetisören till subjektet.

Man har rätt mycket hånat det uttryck "magnetiskt fluidum", som förr användes af magnetismens anhängare. Det bör likväl ihågkommas, att detta uttryck tillkom på en tid, då elektriciteten af alla vetenskapsmän betecknades som ett "elektriskt fluidum". Beröringspunkterna mellan elektriciteten och den kraft hos människan, som blifvit kallad "animal magnetism" eller "lifsmagnetism", tyckas vara så många, att helt naturligt teorierna om denna magnetism taga intryck af teorierna om den ojämförligt mycket mer af vetenskapsmännen studerade elektriciteten. Sålunda, då vetenskapen i närvarande stund anser elektriciteten — liksom ljuset — bestå af eter-vibrationer, ledes helt naturligt den, som är öfvertygad om tillvaron af en magnetisk kraft hos människan, att uppfatta denna kraft som en vågrörelse.

"Etervibrationernas mystiska värld", skrifver en fransk vetenskapsman, dr J. Anglas, på tal om de märkvärdiga N-strålarna, "blir af oss dag för dag bättre känd. Men, sällsamt nog, mysteriet ökas i samma mån som kunskapen.

Omgifna af ett verkligt nät af krafter, som vi ännu i går knappast skymtade, ana vi nya band, ana tillvaron af ännu okända inflytelser emellan naturen och oss själfva."

I nästa kapitel skall jag beröra en del fenomen, som ytterligare tala för tillvaron af en kraftutstrålning från magnetisören.

När Mesmer framställde sin teori, som utgick däriifrån att inom människan fanns en kraft som hade en viss frändskap med den sällsamma makt magneten äger, då den drager järnet till sig — då logo den tidens lärde eller förkastade med vrede hans hypotes. För de forskare, som sett det tjugonde seklet bryta in, kan en sådan teori som den nämnda icke synas så absurd som den tedde sig för 1700-talets akademici. Ty i vår tid vet man betydligt mer än då om de underbara frändskaper som finnas emellan den organiska och den oorganiska världen.

Vår tid har på allvar kunnat framkasta det spørsmålet: Finns det verkligen någon grundskillnad emellan den lefvande och den så kallade döda materien?

Sensibilitet eller känslighet, *rörelseförmåga*, *organisationskraft* — eller den molekylära sammanslutningen till något, som utåt verkar som en enhet, — *evolution* — eller utveckling och afdöende —, *assimilation* — eller förmågan att i sig upptaga näring —, *generation* — eller förmågan att gifva upphof till nya väsen af samma art som en själf —, se där de väsentliga egenskaper som sedan gammalt ansetts vara kännetecknande för den s. k. organiska naturen.

Men till alla dessa egenskaper finner man, enligt senare tiders forskningar, motsvarigheter i den oorganiska naturen.

Hvad kan väl tyckas mer okänsligt än en metallstång? Men mäter man — såsom man inom fysiologien plägar göra — känsligheten efter förmågan att reagera emot retning, sålunda att ju mindre grad af retning ett subjekt kräfvär för att reagera, dess mer känsligt är det, så skall man finna, att en metallstång utmärker sig för en förvånande hög känslighet. En ytterligt svag ljusstråle är nog för att förändra den elektriska ledningsförmågan hos en platinatråd. De

elektriska vågor, som efter upptäckaren kallas de hertziska vågorna, påverka på tusentals kilometers afstånd de metaller de träffa och förändra deras elektriska ledningsförmåga — en företeelse som gifvit upphof till den trådlösa telegrafan.

En egendomlighet som på senare tider varit mycket uppmärksammas — mest till följd af omfattande undersökningar af den hinduiska forskaren professor J. Chunder Bose i Calcutta — är hvad man kallat "metallens trötthet" d. v. s. den aftagande reaktionsförmåga som visar sig, sedan metaller upprepade gånger tätt på hvartannat undergått retning. Denna företeelse röjer en märklig öfverensstämmelse med det mänskliga nervsystemets förhållande vid irritation. Egendommeligt är också att en del gifter, som på människor verka bedöfvande, ha samma slags inverkan på metaller, i det de minska deras känslighet för elektrisk retning.

Ett annat exempel på "trötthet" hos materien: Fluss-spat blir vid uppvärmning lysande, långt innan egentlig glödning uppstår (ett slags fosforescens), men för hvar gång försöket upprepas, kräfvdes det en högre värmegrad för att fosforescering skall äga rum.

Hvad *rörelseförmågan* beträffar, så är först och främst att erinra om den s. k. "brownska rörelsen". Det är den rörelse som, enligt hvad man genom mikroskopet kan iakttaga, röjer sig hos stoftpartiklar uppslammade i en vätska, hvilka utan någon yttre anledning i ett oupphörligt hvirflande dansa omkring hvarandra.

I kvarts-kristaller, som påträffas insprängda i granitklipporna, finner man en vattendroppe, innesluten där alltsedan kristallen för mångtusenden af år sedan under jordens plutoniska tid bildades; i denna

vattendroppe befinner sig en liten luftblåsa. Denna luftblåsa är i ständig rörelse — en rörelse som icke, såsom man möjligen skulle kunna tro, härrör från några underjordiska vibrationer, enär den icke ökas till följd af jordstötter, icke heller upphör, när ej minsta rubbning af scismografen angifves.

Men långt snabbare än dessa rörelser, som med mikroskopet kunna iakttagas, och med samma oafslåthet fortgående äro molekylernas och atomernas rörelser.

Den engelske fysikern Oliver Lodge har räknat ut att de korpuskler, som omkretsa atomens kärna, i sin ständiga rörlighet utveckla en energi så stor, att den samlade rörelsekraft som finnes i ett gram vätgas skulle vara nog för att lyfta hela den engelska flottan upp till de högsta topparna af Skottlands berg. Och en fransk fysiker har kalkylerat, att om man kunde frigöra den energi som inneslutes i ett en-centimestycke af koppar, skulle man därpå få sex milliarder åtta hundra millioner hästkrafter eller kraft nog till att draga ett godståg på fyrty vagnar mer än fyra gånger jorden rundt. Det är sant att en rörelse, för att enligt vår vanliga uppfattning känneteckna lif, bör ha en afsikt; och vi uppfatta icke ändamålet med vare sig det slags rörelse, som blifvit kallad den brownska, eller med korpusklernas. Men att vi ej uppfatta ändamålet, betyder icke att det icke finnes. Och att märka är att den brownska rörelsen icke är regelbunden utan ojämn. Beträffande korpusklernas rörelse, så kunna de visserligen icke bli föremål för iakttagelse, men vetenskapsmännen anse det vara bevisadt, åtminstone i fråga om vätskor och gaser, att de *icke* ha en regelbunden rotation kring kärnan. Lodge skildrar deras rörelse sålunda: "Dessa korpuskler bebo

denna rymd¹⁾ på samma sätt som soldater hvilka ockupera ett land. De genomfara den i alla riktningar och bortstöta hvarje främmande föremål som vill försöka intränga, de göra oupphörliga ronder i den rymd de ha sig tillmätt, snurrande omkring hvarandra och omkring kärnan med ytterlig snabbhet.“

Att den molekylära rörelsen ibland kan iakttagas ske i ett bestämdt syfte skall jag strax påvisa.

En tysk fysiker — Hartmann — har genom en serie experiment demonstrerat följande: På en i båda ändarna inpassad järnstång — en s. k. profstång — hvilken utsättes för en stark dragning och därigenom förlänges, visar sig småningom en inknipning, som röjer hvar stången, om dragningen länge fortsättes, skall brista. Låter man emellertid stången "hvila" en stund, d. v. s. upphör man med dragningen, skall man snart finna att på det hotande stället järnet förstärkts — blifvit härdadt. Börjar man åter med dragningen, så visar sig på ett *annat* ställe tecknen till en annalkande bristning. Gör man en ny paus, så förstärkes metallen äfven på detta ställe. Man kan på detta sätt hålla på, tills hela den förut mjuka stången är härdad, d. v. s. den har blifvit skör för slag men hållfast mot afslitning.

Anmärkningsvärdt är, att denna härdning inträder endast ifall järnet får tid att, så att säga, besinna sig. Eller för att uttrycka saken med en annan bild, då det får hämta andan från ansträngningen att göra motstånd mot dragningen och i stället kan koncentrera sina krafter på att befästa det angripna stället.

¹⁾ Rymden omkring atomens kärna; Lodge anger för öfrigt, för att framhålla hvilken jämförelsevis vidsträckt rymd det är, förhållandet i storlek emellan kärnan och korpusklerna sålunda: »Vore korpuskeln så stor som en tryckpunkt, så vore atomen lika stor som en byggnad femtio meter lång, trettio meter bred och tolf meter hög.»

Den härdning som genom ett dylikt experiment inträder, kan ej bero på annat än förändringar i den molekylära rörelsen — förändringar hvilka sålunda uppkommit genom något som måste förefalla som ett instinktivt försvar mot en påträngande fara.

En fransk författare har i anledning af dessa fenomen talat om metallernas "heroiska motstånd" mot de fientliga makter som hota deras integritet. Och det tyckes i sanning som om alla dessa molekyler, som tillsammans utgöra järnstången, kände sig som en organism, hvilken med solidarisk ifver sätter sig till motvärn mot den kraft som vill slita dem isär.

Kan man icke här i sanning tala om den "ledande idé" som den store fysiologen Claude Bernard ansåg vara kännetecknet på att lif förefanns?

Ett annat tecken till *organisation* för gemensamt ändamål finner man hos magneten. Hvarje magnet har som bekant två poler; brytes magneten i flera stycken, så får hvarje stycke åter sina två poler. Då nu enligt Ampères teori magnetismen uppkommer därigenom att de elektriska strömmar, som omgifva molekylerna, bringas till att gå i parallel riktning och sålunda samverka, så är det klart, att när genom en magnets sönderbrytande flera nya magneter uppstå, så måste en förändring i strömriktningarna ske, ett afpassande efter de nya förhållandena.

Denna afpassning sker utan någon yttre inverkan, blott i och genom detta: att genom sönderbrytandet flera nya kroppar uppstått, hvilka nu hvar för sig, så att säga, känna sig som och uppföra sig som en organism, en sammanslutning af molekyler till gemensam aktion utåt.

Men de bästa exemplen på organisation finner man dock hos kristallerna. Hvarje kristall utgör nämligen en sammanslutning af partiklar, som ordna

sig efter en hemlighetsfull plan. Hos kristallerna finner man den egenskap som synes oss så karakteristisk för den lefvande organismen: dess omsorg att upprätthålla sin typiska byggnad och att, när denna blir skadad, reparera densamma. Pasteur har konstaterat detta. "Har", skriver han, "en kristall blifvit skadad i någon af sina delar och försätter man densamma åter i dess modervätska, d. v. s. i dess naturliga miljö, så märker man, att kristallen, på samma gång den tillväxer på alla håll, utvecklar en särskildt liflig verksamhet på det stympade stället. Inom några timmar har den ej blott utfört det reguliera arbetet för att tillöka alla sina delar, utan den har också återställt den störda symmetrien på det skadade stället."

Alldeles som på ett djur af de lägre arterna, t. ex. en groda, en stympad lem snart växer tillbaka.

Såsom redan af detta exempel framgår, kan man hos kristallerna tala om *assimilation*. Så snart en kristall befinner sig i en lösning af sitt eget ämne, drager den, för så vidt vätskan är öfvermåttad, till sig näring därur och växer på så sätt.

Men det mest intressanta med kristallerna är dock att de äfven visa prof på något som skulle kunna kallas *generation*.

Liksom man sår ut baciller i en lämplig kultur med afsikt att de däri skola förökas, så sår man också ut kristaller i en lämplig vätska, om man önskar få dem mångfaldigade. Om man låter hafsvatten afdunsta, tills den återstående lösningen blir öfvermåttad, uppstå dock inga kristaller, ifall ej där förefinnes en kristall, som kan bli liksom ett frö till nya bildningar. Men lägger man i lösningen ett enda litet saltkorn, så bilda sig snart en mängd nya saltkristaller. Den första kristallen föder en ny, den nya åter en o. s. v.

Och liksom en vätska kan steriliseras, så att mikrobildningen där upphör, så kan man också — enligt experiment af Ostwald — förekomma kristallisation genom att upphetta en vätska till en viss värmeegrad. Äfven efter afkylningen visar sig då vätskan vara "steriliserad". För att sedan åter åstadkomma kristallisation, behöfver man blott införa en liten kristallpartikel.

Det finnes ett egendomligt exempel på huru nödvändigt i somliga fall detta "kristallfrö" är, — ett som visar huru äfven här gäller satsen: *omne vivum ex ovo*.

Man hade aldrig, oakadt en hel del försök med mycket låg temperatur, lyckats få glycerin att kristallisera sig, ända tills man år 1867 i London i en tunna glycerin, som vintertiden blifvit ditsänd från Wien, fann glycerinkristaller, hvilka uppstått man vet icke huru. Dessa kristaller såddes ut i glycerin, och deras "afkomlingar" finnas än i dag. I Wien användas de i en fabrik, där man för tekniska ändamål kristalliserar glycerin.

Dessa glycerinkristaller måste hållas vid en jämförelsevis låg temperatur för att ej upplösas. Sålunda, om man ej iakttog försiktighet, skulle hela denna "ras", som på ett så hemlighetsfullt sätt uppstått, kunna åter utdö och försvinna från jorden.

Inom den oorganiska naturen finnes också *evolution*. Ett par exempel visa det tydligt.

De olika stjärnspektra ha uppenbarat att i de stjärnor, som äga den största ljusstyrkan, finnas blott ett litet fåtal kemiska ämnen och däribland inga metalloider, hvaremot i de stjärnor, som genomlupit en längre utvecklingsskala och nått en jämförelsevis svagare ljusstyrka och svalare temperatur, metalloider tydligt röja sig i spektrum.

Sålunda: de flesta ämnen hvaraf vår jord består, äfven de som för våra undersökningar te sig som

enkla, äro produkter af en utveckling. Att stjärnorna åldras och slockna är också numera en känd och erkänd sak.

Stjärnorna äro icke eviga. Är då väl materien evig?

Det kraftigaste, det påtagligaste beviset på materiens evolution hafva vi i det nyligen upptäckta ämnet radium.

Genom upptäckten och utforskandet af detta ämne ha ett par af vetenskapens viktigaste satsar, som hittills betraktats som axiom, blifvit omstörtade.

Den berömde fysikern Carnots sats, att materien icke kan afgifva mer kraft än hvad den mottager, är upphäfd.

Ty radium utstrålar en beständig, en oerhörd energi utan att man kunnat bevisa eller ens antaga möjligheten af att det utifrån skulle mottaga en tillnärmelsevis lika hög grad däraf.

Den store kemisten Lavoisiers sats, att intet som är vägbart kan gå förloradt, är också ohjälpligt fallen.

Ty radium minskar oupphörligt i vikt. Ett stycke rent radium beräknas ha upplöst sig i energi, ha — såsom man uttryckt sig — undergått en "elektrisk af-dunstning" inom en tiderymd af blott ett par sekel.

Radium är materia, som tyckes bestå helt och hållet af kraft, som uppgår i kraft.

Och eftersom, enligt de framstående vetenskapsmän, som studerat detta ämne — en Becquerel, en le Bon, en Crookes —, *alla* kroppar äro radioaktiva, försiggår hos *alla* kroppar denna atomernas upplösning, detta öfvergående från materia till kraft.

Hvad är då materien om icke kondenserad kraft?

"Materien har", säger professor Armand Sabatier ¹⁾ i sin "Philosophie de l'Effort", uppstått genom kondensation, genom organisation af en summa af energi

¹⁾ Zoolog och fysiolog, dekanus vid universitet i Montpellier; icke att förväxla med den för ej länge sedan bortgångne teologen Auguste Sebatier.

som därtill afsatts af Skaparen. Genom hela den långa evolution, som vår värld undergått och undergår, sträfvar denna energi att organisera sig på ett allt högre, allt mera kompliceradt sätt. Men äfven i form af rå substans sträfvar denna energi alltjämt till att lösgöra sig ur sitt materiella hölje, sin provisoriska form, söker sig åter till friheten för att åter nalkas skapelsens källa.“

Man ser af dessa exempel att den franske forskaren Abelous, (professor i fysiologi i Toulouse) — ur hvars arbeten “L'esprit dans la nature“ och “Le spiritualisme en biologie“ en del af ofvan anförda exempel äro hämtade, — har rätt, när han säger, att “den rörelse, den verksamhet, som råder i hela universum, utgöra grader af lif, orörlighet existerar icke och har aldrig existerat, sedan världen skapades. — Lif finnes i stenen liksom i växten och i djuret; lif finnes öfverallt.“

Sålunda, det finns icke, såsom man förut menat, något öfverstigligt svalg emellan den organiska och den oorganiska naturen. Den ena har fysiologiskt taget utvecklat sig ur den andra. Dessutom äger, såsom bekant, ett ständigt materiens omlopp rum, så att oupphörligt de lefvande varelserna upptaga i sig, förarbeta och gifva lif åt de jämförelsevis döda ämnena, medan samtidigt försiggår en oupphörlig omvandling i motsatt riktning — genom hvad vi kalla död och förruttnelse — från organiskt till oorganiskt lif.

Och att inom den organiska världen icke finnes några språng är ju numera allmänt känt och erkänt. Jag vill blott citera några ord af Fr. Darwin, utgörande konklusionen af hans egna och hans store faders observationer öfver klängväxterna, hvilka som bekant verkligen röra sig för att gripa tag i sitt stöd och tyckas med en underbar instinkt söka och utvälja

det därvidlag mest lämpliga. "Jag nöjer mig för ögonblicket med att säga att det är ingenting ovetenskapligt i att ur fysiologisk synpunkt försätta växter och djur i samma klass. I detta hänseende kan jag stöda mig på en mycket känd fysiolog, James Ward, som kommit till den slutsatsen att *hvarhelst det finnes lif, där finnes också själ.*"

Det är därför ingen sådan orimlighet som sjuttonhundratalets lärde akademici menade i att antaga, att det finns en frändskap emellan magnetens underbara och ännu långt ifrån fullt utredda förmåga att, upphäfvande tyngdlagarna, draga till sig föremålen, och den kraft inom en människa, som påverkar andra människor till s. k. magnetisk sömn.

Det är så mycket mindre orimligt som människan i sin fysiska organisation, förutom härom ofvan uppräknade bestämningar, äger ännu andra och just i de hänseenden, som i detta arbete beröras, högeligen viktiga beröringspunkter med den öfriga naturen, såväl den jämförelsevis döda som den lefvande.

Galvanis kända experiment med de elektriska strömmarna i grodans muskler gifvo uppslag till forskning, hvilka — förnämligast på grund af Du Bois-Reymonds undersökningar — gifvit till resultat att såväl muskler som nerver, såväl hud som körtlar utveckla elektrisk energi, och detta såväl när de äro i hvila som när de äro i verksamhet.¹⁾ Man har t. o. m. kunnat uppmäta den olika elektromotoriska styrkan i nervströmmingarna hos olika djur. (Se M. Mendelssohn: "Les phénomènes électriques chez les êtres vivants" sid. 23.)

I sammanhang med dessa undersökningar af de elektriska strömmar som äro till finnandes inom hvarje

¹⁾ Hvila är naturligtvis här ett relativt begrepp; absolut hvila kan ju icke finnas inom en organism, där oafslåtligt respiration och hjärt-verksamhet fortgå.

djurorganism, har man också närmare studerat de s. k. elektriska fiskarna, främst darrålen och darrockan, hvilken sistnämnda besitter ett elektriskt batteri inom sig, så starkt att hon med en af sina stötar kan för flera minuter fullständigt bedöfva en människa — såsom flera experimentörer till sitt obehag fått erfara. Man har därvid kommit under fund med att den elektriska apparaten hos dessa djur till sitt ursprung är en vanlig strierad muskel, som ombildats.

Äfven hos människan har tillvaron af elektrisk energi konstaterats. Du Bois-Reymond visade genom ett sinnrikt experiment, att sammandragandet af en muskel åstadkommer en elektrisk ström, som kan på galvanometern afläsas.

Hos en del lefvande varelser visa sig ock som bekant ljusfenomen, hvilka äro af elektrisk natur. Hvar och en vet, att man genom att stryka en katt öfver ryggen emot borsten kan få se gnistor spraka fram ur fällen, och känt är att vid kamning af hår i mörker — isynnerhet kvinnohår — gnistor ofta ses flyga omkring.

Det finnes fiskar såsom *Squalus fulgeus* och *Argyropelecus*, som utsända ljus; en hafsmussla, *Phola*, som påträffas vid de italienska kusterna, sprider omkring sig liksom lysande skyar. I hafvet finnes en mångfald af lysande mollusker och manetartade djur, förutom de mikroskopiska djur, hvilkas fosforescerande ljus plägar benämnas mareld.

De insekter som kallas eldflugor kunna utveckla ett så starkt ljus att infödingarna i Amerika med dem upplysa sina hyddor. En japansk lärd, dr Muraoka, har fotograferat med tillhjälp af ett slags lysmask, och den kände fysiologen professor Dubois i Lyon har konstruerat åt sig en skriflampa bestående af några tusental lysande bakterier.

Lysdjurens ljusutvecklingar ske oftast frivilligt, d. v. s. med så pass mycket af "fri vilja", som man kan tala om i fråga om lägre djurarter. De flesta hafsdjur, som sprida ett forsforescerande sken, utsända det blott när de bli retade eller oroade — hvilket förklarar att "marelden" kommer till synes vid årslag eller i kölvattnet af en båt.

Äfven hos växterna har konstaterats en elektrisk energi, som står i sammanhang med deras vitala fenomen och som hos de insektätande växterna liksom i djurmuskeln förhåller sig olika under verksamhet och under hvila. En engelsk forskare, Burdon-Sanderson, har sålunda iakttagit, att på *Dionea muscipula*, i samma ögonblick som bladet sluter sig samman kring den fångade insekten, en elektrisk ström uppstår, som går i motsatt riktning emot den som under bladets hvilande tillstånd går från dess rot till dess spets.

Hvad ljusutveckling inom växtvärlden beträffar, så finnes det svampar som lysa med ett fosforescerande ljus, men de mest intressanta ljusfenomenen erbjuda några blommor med klara och starka färger — såsom vallmo och indiansk krasse —, i hvilkas kalkar man ibland under klara sommarkvällar kan iakttaga ett hastigt blixtnliknande sken — en iakttagelse som gjordes först af Linnés dotter och hvarom meddelande då intogs i Vetenskapsakademiens handlingar. Man tror att dessa sommarkvällens hemlighetsfulla blixtar ha något sammanhang med befruktningen.

Då *allt ljus* — enlikt den maxwellska, numera allmänt antagna teorien — är af elektromagnetisk

För diagnosen af vissa sjukdomar, t. ex. paralyser, bör, såsom M. Mendelssohn (a. a.) anmärker, uppmätningen af de elektriska strömmarna och konstaterandet af de afvikelser från den normala styrkan som förekomma, kunna bli till stor nytta, när hithörande undersökningar hunnit fortskrida något längre.

natur, kan det icke vara omotiveradt att i detta sammanhang anföra dessa olika slags ljusföreteelser, om än somliga af dem tillsvidare icke äro till sin art tillräckligt undersökta och utredda.

Slutligen har nu på de allra senaste åren vetenskapen kommit till det resultatet att elektriciteten är en inneboende egenskap icke blott hos den organiserade materien men hos all materia.

“Det är en lika grundväsentlig egenskap för materien att i sig äga elektricitet som att äga täthet och utsträckning”, säger Abelous.

Denna i materien inneboende elektricitet är i dess olika former så närbesläktad att, såsom fysikern Steele visat, en människa genom en lätt beröring med sitt finger kan i en järnstång uppväcka en elektrisk ström.

* * *

Liksom denna elektricitet hos somliga lefvande organismer, såsom nyss framhållits, röjer sig på ett påfallande tydligt sätt — såsom kraft eller såsom ljus — så märker man här och där, inom den organiska såväl som den oorganiska världen, en skymt af den magnetism hvilken så nära hänger samman med elektriciteten, ja, kan sägas ha denna till underlag.

Att det, förutom den framför allt magnetiska metallen järn, finnes oorganiska kroppar, hvilka kunna bringas till att visa en temporär magnetisk attraktion, är bekant. Hvar och en har väl försökt det experimentet att gnida en lackstång emot ylle och sedan därmed upplyfta papperslappar. Också glas och bernsten kunna på liknande sätt fås att utveckla magnetisk attraktion.

Inom den organiska världen finner man ett märkvärdigt exempel på en kraft, som påminner om magne-

tismen, i den dragning till dolda vattenådror som kan förmärkas på afskurna kvistar af hassel och en del andra träd, en företeelse som är känd under namn af "slagruta" — inom parentes sagdt en mycket olämplig öfversättning af det tyska "*Winzelruthe*", som i stället borde återges med *slagrö*. Denna företeelse har blifvit mycket bestridd — eller rättare sagdt afärdad med hån af lärda personer, som icke undersökt saken men à priori förklarar den omöjlig, därför att den ej öfverensstämde med deras teorier. I våra dagar har dock vetenskapen genom nyare upptäckter fått betydligt modifiera sin uppfattning om hvad som är möjligt. Och det är helt enkelt en praktisk erfarenhet, gjord också af många nu lefvande personer i vårt land, att man med "slagrutan" verkligen kunnat upptäcka dolda källsprång. Den som sett en person gå med slagruta eller sett afbildningar däraf, vet också, att såsom kvisten, eller rättare sagdt klykan vanligen bäres — lagd tvärs öfver handlofvarna — det ej kan komma i fråga, att den bärande med någon medveten rörelse kan få den utskjutande grenen af klykan att vända sig nedåt. Men då det ju tyckes vara blott vissa människor som äga förmågan att "gå med slagruta", är det sannolikt att därtill hos den bärande kräfves ett visst mått af magnetism, som på något sätt samverkar med den i trädgrenen befintliga. Eller möjligen är det riktigast att säga, att den instinkt som förnimmer närvaron af vattnet helt och hållet finnes inom den människa som går med slagruta, medan trädgrenen endast tjänstgör på samma sätt som en elektrisk ledare; dess betydelse skulle då endast vara den att på ett för sinnena uppfattbart sätt utvisa en inre förnimmelse i människokroppen, som annars skulle stanna under medvetenhetströskeln.

I slutet på adertonde århundradet lät franska akademien anställa noggranna undersökningar beträffande en person vid namn Bleton, ursprungligen en herde från Dauphiné, som af en händelse upptäckt att han, så snart han befann sig öfver rinnande vatten, erfor ett underligt illamående med häftiga darrningar, därpå företagit sig att resa omkring som källsökare och mycket kommit i ropet. Undersökningarna gåfvo vid handen, att Bletons förmåga i detta hänseende var obestriddlig.

Medan slagrutans förmåga att finna vatten ännu af rätt många faktiskt erkännes och årligen många brunnar i vårt land gräfvas efter anvisningar bekomna på detta sätt, så är dess förmåga att finna metaller nu bortglömd och torde rätt allmänt betraktas som en saga. Men ett faktum är dock, att kardinal Richelieu på sin tid lät kalla till Frankrike en tysk för att finna ut metallådror, och ett faktum är att 150 bergverk i Frankrike blefvo anlagda till följd af den mannens under tio års tid företagna vandringar med slagrutan öfver hela landet.

Denne tysk utgaf sedermera en bok kallad "Restitution de Pluton à son éminence", i hvilken han uppräknar samtliga dessa bergverk, som då alla ännu bearbetades. Listan på bergverken finnes aftryckt i Vallemontii "Physica occulta" (tryckt i Nürnberg år 1694¹⁾).

¹⁾ Då samme Vallemontius anför en del exempel på hemlighetsfulla frändskaper inom naturen, berättar han att det i södern är en välkänd sak, att en rasande oxen blir lugn, ifall han bindes vid ett fikonträd. Det är möjligt att detta blott är en saga, men det är också möjligt att det är en iakttagelse af inflytanden, som vi ännu icke känna till men som icke böra absolut förkastas såsom helt otroliga, sedan vi genom vetenskapens senaste upptäckter funnit bekräftadt hvad forntiden stundom anat: att alla ting, både lefvande och döda, öfva inflytande på allt som kommer i deras närhet.

I Sachsen funnos ännu för cirka hundra år sedan af myndigheterna anställda edsvurna "rutgångare" med uppgift att leta efter malmådror.

Man finner också inom djurvärlden exempel på ett slags magnetism. Dr Azam (i sin "Hypnotisme, double conscience et altérations de la personnalité") påminner om huru man kan få se en roffägel som kretsat kring bytet, hejda sig på några meters höjd öfver detsamma och under några minuter där hålla sig sväfvande, medan villebrådet liksom förlamas af dess närhet — eller dess blick — och ej gör något försök att undgå sitt öde.

Jag vill icke här framställa någon hypotes om arten af den magnetiska kraft som i någon mån finnes hos alla människor och i hög grad hos somliga.

Själftva jordmagnetismen, ehuru en kraft som länge varit känd och af vetenskapen studerad, är i själfva verket till sin natur knappast förstådd; på elektricitetens väldiga område söker sig vetenskapen ännu helt trefvande fram; det är då icke att begära att i fråga om den ännu så litet studerade animala magnetismen en fullständig förklaring af *hvad* själfva kraften är skall kunna presteras. Jag vill blott upp-
repa, att jag under min verksamhet på det hypnotiska området haft de starkaste anledningar att antaga tillvaron af en verklig kraft, som utströmmar från magnetisören till patienten, och jag vill framhålla, att det numera icke torde finnas minsta skäl att såsom Messers akademiska samtida och såsom Braid och hans efterföljare betrakta en sådan teori som ovetenskaplig. På senare tider har man gjort den ena upptäckten efter den andra i fråga om hemlighetsfulla kraftströmmingar. Man har upptäckt katodstrålarna, X-strålarna, de hertziska vågorna, materiens radioaktivitet, N-strålarna. Alla dessa strålningar äro för människoögat

osynliga, men vi lära känna dem genom deras verkningar. Jag menar, att den magnetiska utstrålningen från människan äfvenledes är tillräckligt bevisad genom sina verkningar.

Det finnes visserligen läkare och medicinska författare som ännu påstå, att det som åstadkommer magnetisk sömn är helt enkelt uppmärksamhetens koncentrerande, hvarför fixerandet af en glaskula är lika verksamt som några strykningar. De allra flesta af dem som påstå sådant ha dock endera ej mycket sysselsatt sig med hithörande experiment eller ock själfva haft mycket litet af magnetisk kraft, hvarför de vunnit jämförelsevis lika goda resultat genom att blott fixera uppmärksamheten.¹⁾ Men med denna teori kunna de ju för det första alldeles icke förklara det faktum att förmågan att magnetisera är synnerligen olika hos olika människor. Det är alldeles meningslöst att förklara, att denna makt, som vissa människor besitta, helt och hållet beror på någon sorts personlig prestige, på patientens föreställning att den och den läkaren kan hypnotisera honom.

Min egen erfarenhet är den att jag under den första tiden, då jag, såsom jag ofvan nämnt, kände mig synnerligen osäker om min förmåga och mina patienter ej gärna kunnat hafva någon vidare tillit till densamma, gjorde fullt så lyckade och snabba kurer som sedermera. Flera andra magnetisörer — exempelvis Du Potet — berätta sig likaledes ha i

¹⁾ Det händer dock, att äfven verkligt skickliga magnetisörer, som emottagit alltför många patienter för att kunna åt hvar och en gifva af den kraft de äga, blifva benägna för teorien att ren hypnotism — eller braidism, som engelsmännen säga — är hufvudsaken. Att antaga denna teori, tyckes nästan hos dem vara ett lätt förklarligt försök till själf försvar emot de oerhörda anspråk, som skulle kunna ställas på deras krafter.

början blifvit själfva öfverraskade öfver den framgång deras behandling haft.

För min del har jag, äfven sedan jag sett huru det långt öfvervägande flertalet af mina patienter blifvit förbättrade, fortfarande haft för regel att, — när personer, innan de började kuren, frågade mig om jag trodde det skulle medföra något gagn, — svara dem, att jag visste det icke. Jag vet huru olika mottagliga människor äro för detta slags behandling, och jag har icke velat lofva något som jag ej var viss om att kunna hålla.

Ett bevis på att det är en från magnetisören utströmmande kraft som är orsaken är också det, att man — såsom jag själf erfarit — under tider af ned-satt kroppslig hälsa nästan förlorar förmågan att magnetisera. Det har flera gånger händt mig att patienter sagt mig under tider då jag lidit af öfveransträngning och svaghet, att den ström de under strykningarna känna glida genom hela kroppen varit oändligt mycket svagare än annars. Att resultatet under dessa tider blifvit långt sämre har jag också kunnat iakttaga. Och detta äfven beträffande nya patienter, som sålunda icke varit i tillfälle att kunna jämföra styrkan af strömmen med den vanligen erfarna och därför icke kunnat påverkas af någon inbillning, att gagnet af min behandling nu skulle vara mindre än annars.

Såsom jag förut framhållit, anser jag, att vid sjukdomars botande genom magnetisk behandling koncentreringen af kroppens egen läkedomskraft spelar en mycket stor roll. Och sålunda vill jag naturligtvis ingalunda förneka, att ej denna "samlade uppmärksamhet", som Braid och braidisterna talat om, skulle kunna i många fall åstadkomma både snabb och varaktig förbättring hos en patient — ehuru jag alltid skulle vilja framhålla, att den koncentrerade uppmärk-

samheten ju först och främst är en det undermedvetna jagets sak. Den läkedomskraft, som i regel verkar omedvetet inom människan, söker hypnotisören genom sin suggestion koncentrera och egga till kamp emot sjukdomen. Och visserligen kan mycket, ja i somliga fall förvånande mycket, härigenom vinnas. Men jag vågar påstå, att fallen af botande icke skulle kunna bli så talrika och så ofta med märkvärdig snabbhet åstadkomna som de faktiskt blifva för den magnetisör som besitter de nödiga förutsättningarna, om icke den inre läkedomskraften hos patienten finge ett tillskott af kraft från magnetisören.

Men mister då magnetisören lika mycket kraft som patienten emottager?

Det kan tyckas som om detta borde vara förhållandet. Men så är det dock säkerligen icke. Ty i så fall skulle en magnetisör snart ha förbrukat det mesta af sin lifskraft.

Det tyckes snarare som om den magnetism man ger bort till andra förhölle sig likt detta märkvärdiga radium som afger sådana oerhörda mängder af energi och dock själf lider blott en nästan omärklig förlust.

Alldeles omärklig är visserligen icke magnetisörens kraftförlust. Har man en dag behandlat närmare ett dussin patienter och gifvit åt hvar och en så pass lång stunds behandling som är erforderlig för att nå ett godt resultat, så känner man nog, att man gifvit ut icke så litet af sin egen kraft. Men ser man på de vunna resultaten i fråga om förbättring hos patienterna, så kan man ej annat än tänka, att vid mottagandet kraften hastigt måste ha multiplicerats. Eller att den meddelade lifsmagnetismen tyckes vara lik en gnista, hvilken snabbt, när den kommer i gynnsam miljö, flamar upp till en värmande och lifgivande eld.

För att framhålla huru omotiveradt det i själfva verket numera är att i vetenskapens namn, utan närmare undersökning, afvisa detta tal om kraftöfverföring genom magnetiska utströmningar, vill jag åter påminna om detta radium, som redan börjat i mer än ett afseende åstadkomma omhvälfningar inom den vetenskapliga uppfattningen.

Enligt undersökningar af Becquerel, le Bon och Crookes *inverka emanationerna af radium på alla kroppar* de påträffa, antingen fysiskt eller kemiskt. Men — enligt samma forskare — *äro alla kroppar radioaktiva*. Hvad slutsats kan dragas af detta? Jo, att *ingen kropp kan komma i närheten af en annan kropp utan att påverka den*, kemiskt eller fysiskt.

Somliga skola kanske, allt under det de erkänna befintligheten af en magnetisk kraft hos människan, icke vilja tro på att dess utströmning kan i någon nämnvärd grad bero på människans egen vilja, d. v. s. de skola kanske mena, att om också ett visst psyko-fysiskt inflytande kan utströmma från en människa till en annan, så är det ej sannolikt att denna utströmning skulle ökas, därför att hon i den afsikten företoge strykningar öfver den hon önskade påverka. Jag vill då påminna om hvad jag här ofvan framhållit: att en hel del kraft- och ljusutströmningar af elektrisk natur från olika djur äro beroende af dessa djurs vilja eller af deras sinnesrörelser. Det kan väl då synas sannolikt, att den mänskliga viljan också skall kunna influera på från henne utgående kraftströmningar.

* * *

Två faktorer äro nödvändiga vid magnetisk behandling. Och en tredje faktor spelar en stor roll i fråga om den terapeutiska effekten.

Först och främst skall naturligtvis magnetisören själf ha ett visst mått af magnetisk kraft.

Enligt min öfvertygelse äga visserligen alla människor något af denna magnetism inom sig. Men dels kan man äga den i mer och mindre grad, dels kan det hända, att man icke äger förmågan att *dela med sig* af sin lifsmagnetism. Denna förmåga hänger, enligt min tanke, nära samman med *viljan* att gifva där af. Denna vilja åter kan växa fram ur två olika slags skäl. Den kan komma från en önskan att *behärska* människor, och den kan komma från en önskan att *hjälpa* människor. Det är klart att en benägenhet af det senare slaget är den mest gagnarika, när det gäller hypnotisk verksamhet i medicinskt syfte.

Den andra faktorn som kräves för magnetisk behandling, är att patienten till sin psykiska och sin fysiska natur är mottaglig för magnetism.

Somliga hypnotisörer äro benägna att fästa utslutande vikt vid den psykiska mottagligheten, d. v. s. de anse att behandlingens framgång beror helt på om subjektet *vill* koncentrera sig och *vill* underordra sin vilja under hypnotisörens. Det är klart, att om man anser magnetismens hela hemlighet ligga i ett uppmärksamhetens samlande och hela den verkan, som åstadkommes, beroende på hypnotisörens suggestion, så måste man få den uppfattningen, att det mest beror på beskaffenheten af subjektets egen vilja om behandlingen skall hafva framgång. Men är man öfvertygad om att där föreligger ett öfverförande af kraft, så är det klart att äfven den rent fysiska mottagligheten spelar en stor roll.

Om psykisk mottaglighet förefinnes eller ej, kan man ofta snart nog uppfatta, om man är något af en psykolog, — hvilket ju en magnetisör bör vara. Att ett starkt kritiskt temperament, en alltid vaken be-

nägenhet för att analysera, rätt mycket minskar mottagligheten är ju klart. Likaså en liflig, ständigt arbetande fantasi. Äfvenså ett oroligt, ängsligt lynne. I fråga om den psykiska mottagligheten är det för öfrigt naturligtvis af vikt att magnetisören har ett förtroendeingifvande väsen.

Ett par sätt att utröna den *fysiska* mottagligheten äro dessa:

Man håller sin hand ett stycke ofvanför subjektets. Känner då denna person efter en liten stund en värmeström från hypnotisörens hand, så är han mottaglig; känner han däremot kyla, så lönar det sig icke att söka påverka honom genom detta slags behandling.

Jag vill här i förbigående påpeka, att man aldrig bör söka magnetisera med kalla händer utan, ifall händerna kännas kalla, först gnida dem mot hvarandra en stund, innan man företager strykningarna. Kyla tyckes minska utströmningen af magnetisk kraft.

Den andra metoden är denna: man ställer sig bakom patienten — hvilken helst bör sitta på en stol utan ryggstöd — och fixerar honom i nacken. Är han mottaglig, känner han vanligen snart nog en stark dragning baklänges. Det händer, att personer vid sådan fixering strax handlöst falla baklänges emot magnetisören.

Hvar den rent fysiska mottagligheten förefinnes låter sig icke beräkna, men ofta nog känner magnetisören det på förhand intuitivt. Naturligtvis varierar denna mottaglighet — lika som också den psykiska — i förhållande till olika magnetisörer. Ett subjekt kan vara i hög grad känsligt för *en* magnetisörs inflytande och vara det långt mindre gentemot en annan, oaktadt kanske denne andre på det hela är utrustad med en större magnetisk kraft. Det finnes hemlighetsfulla

frändskaper på detta område likaväl som öfverallt i naturen — äfven i den s. k. oorganiska naturen, i kemiens värld.

Ofta nog får man bland allmänheten höra den uppfattningen att nervösa personer äro mest mottagliga för hypnotism. Men detta är ett misstag. I regel äro människor med en sund och stark konstitution de *mest* mottagliga för magnetisk påverkan. Barn äro mer lätta att påverka än äldre, landtfolk i allmänhet mer än stadsbor, medlemmar af den kroppsarbetande klassen i regel mer än personer tillhörande de högre klasserna.

Dessutom äro — såsom lätteligen förstås — människor af en jämförelsevis frisk konstitution lättare att bota, äfven om de icke egentligen äro så djupt påverkade af det magnetiska inflytandet.

Ty — detta är den tredje faktor som spelar in vid detta slags terapi — liksom för öfrigt vid all terapi. Att en person med en på det hela god konstitution kan genom ifrågavarande behandling förunderligt snabbt bli botad från en plåga eller en sjukdom, utan att patientens konstitution på det hela taget tyckts vara synnerligen starkt påverkad af magnetismen, det har påvisats genom ofvan anförda fall 3 och 9. Dessa båda fall röja, att det är icke *så* viktigt som man i allmänhet föreställer sig, att sömnen blir djup. De terapeutiska resultaten kunna ändock bli mycket goda.

Fall 2 visar hvilken betydelse hypnotismen kan få — i synnerhet hos barn och unga personer — genom att förhindra den hotande uppkomsten af ett kroniskt lidande. Och fall 11 visar huru den kan förekomma än större lidanden än den kroppsliga sjukdomens. Det är väl knappast något tvifvel om att det barn jag där talat om skulle hamnat i vansinnets natt,

ifall hon fortfarande under årtal plågats af de hemska synerna.

Klena personer däremot behöfva oftast en längre tids behandling, äfven om de ha en rätt hög grad af mottaglighet. I synnerhet gäller detta om nervösa åkommor. Nervös hufvudvärk t. ex. är ofta vanskligt att bota. Denna värk torde emellertid vara än mer svårbotlig med andra behandlingsmetoder.

Och om de s. k. nervösa åkommorna — enligt min erfarenhet — oftast äro svårare att bota än andra sjukdomar, kan man dock säga att det för detta slags lidanden är en välsignelse att den hypnotiska behandlingen finns — just därför att andra terapeutiska metoder så ofta gent emot dem visa sig alldeles vanmäktiga. Äfven när magnetismen ej lyckas helt bota nervösa lidanden, lindrar den dem i de flesta fall högst betydligt ¹⁾.

Hvad som är lätt att konstatera — och hvad som äfven torde vara allmänt erkänt —, det är att man medelst magnetiska strykningar kan i många fall fullständigt upphäfva smärteförnimmelser. Redan detta är en stor sak. När man tänker på huru många som plågas — somliga utan att någonsin få en skymt af lindring, andra köpande en tillfällig ro genom döfvande medel, som alltid i längden verka högst skadligt,

¹⁾ Charcot, som hade alla de hysteriska kvinnorna på La Salpêtrière till försöksobjekt och offentliggjorde rapporter öfver sina erfarenheter med dem, har mycket bidragit till denna felaktiga uppfattning, att nervösa och hysteriska personer äro de mest mottagliga för hypnotisk behandling. Att hans rön med dessa subjekt för öfrigt ej alltid voro så tillförlitliga synes framgå af de iakttagelser Sonja Kowalewski för ett par decennier sedan i en tidningsartikel framlade beträffande Charcots experiment, dem hon fått tillåtelse bevista. Den skarpsynta författarinnan var tydligen öfvertygad — ehuru hon ej vill direkt uttala det — att betydligt med simulation å patienternas sida var med i spelet.

åter andra sökande plågfrihet genom ett kirurgiskt ingripande, som ofta är till än större förfång för organismen i dess helhet —, då kan man ej annat än önska att den hypnotiska behandlingsmetoden blefve mer känd och uppskattad än hvad den är.

Den berömda läkaren prof. Forel i Zürich har i ett af sina arbeten framhållit huru i många fall svåra kirurgiska operationer kunde undvikas, ifall man i stället försökte använda hypnotism.

I de fall där operationer äro absolut nödvändiga, kan också hypnotismen bli till nytta genom att träda i stället för de bedöfningsmedel som många ha så svårt att fördraga. Det är icke endast i jämförelsevis obetydliga operationer — såsom uttryckning af tänder — som hypnotismen visat sig kunna medföra fullkomlig känslolöshet. Äfven i svåra operationer har den användts med framgång. Den ryktbare franske kirurgen Broca torde ha varit den förste som utfört en svårare operation, under hvilken patienten bragts till känslolöshet genom hypnotism.

* * *

Jag vill här i några ord sammanfatta hvad jag anser vara de samverkande orsakerna vid sjukdomars botande genom hypnotisk — eller magnetisk — behandling.

1) Naturens egen läkekraft, hvilken hos patienten under den magnetiska sömnen — på samma sätt som under den naturliga sömnen ehuru i än högre grad — koncentrerar sig på att bekämpa sjukdomen.

Att denna koncentrerering sker äfven utan någon suggestion — t. o. m. utan någon outtalad suggestion från hypnotisörens sida — visas af fallen 4 och 5.

Så afgjord och så spontan är denna koncentrerering, att jag är öfvertygad om att i de allra flesta fall en

sjuk person skulle ha stor nytta af att försänkas i magnetisk sömn äfven utan någon suggestion i terapeutiskt syfte från magnetisörens sida. Förutsatt, naturligtvis, att icke hypnotisören genom experimentella suggestioner riktar subjektets uppmärksamhet åt annat håll. Om man hela tiden under subjektets sömn experimenterar med att ingifva det hvarjehanda suggestioner, kan man naturligtvis icke vänta sig någon synnerlig vinst för dess hälsa af sömnen. Det kan tvärtom hända att man därigenom skadar dess nervsystem.

2) Hypnotisörens suggestion, som ytterligare ökar denna koncentration.

3) En från magnetisören utstrålande, hufvudsakligen genom de magnetiska strykningarna förmedlad kraft, som ger ett tillskott till patientens lifskraft och därmed äfven till organismens läkekraft.

Denna utstrålning — hvilken i flera hänseenden är likartad med elektriciteten ehuru icke identisk med denna — kan på samma sätt som elektriciteten omvandlas i värme och i kraft. Delvis häraf torde den starka värmeförnimmelse uppstå, som patienten vanligen erfar under den magnetiska sömnen,¹⁾ likaså den känsla af hvila, vederkvickelse och ny styrka som patienten ofta i så hög grad — äfven efter en helt kort och icke djup sömn — erfar.

Denna utstrålning af kraft — eller af magnetiska vibrationer — är enligt min mening till någon del *men icke helt och hållet* beroende på magnetisörens egen vilja.

Därför kan det hända att äfven de hypnotisörer, hvilka alldeles förkasta tanken på något slags magne-

¹⁾ I de sjukdomar där värme är speciellt välgörande, beror dock troligen värmeökningen till stor del på den psykofysiska koncentrationen på sjukdomens botande eller — som jag här ofvan kallat den — naturens egen läkedominstinkt.

tisk kraft och anse sig operera helt och hållet med ren hypnotism — d. v. s. med uppmärksamhetens koncentrerande —, dock omedvetet påverka sina subjekt med sin magnetiska utstrålning.

* * *

Men medför då icke den hypnotiska behandlingen också olägenheter? spørjer man kanske.

Härpå vill jag svara, att enligt min erfarenhet medför denna behandlingsmetod, när den utöfvas af en samvetsgrann och i saken kunnig person, knappast några faror och olägenheter och torde i det afseendet stå före flertalet af de terapeutiska metoder som annars pläga användas. Ty hvilken behandlingsmetod är det som icke kan medföra olägenheter?

Att den nu så moderna serumterapien ofta är synnerligen vanskelig, torde icke kunna bestridas, i det att ej sällan sviter, — ibland mycket svåra sviter —, åtfölja botandet. Det händer att, när man genom ett serum botas för *ett* ondt, så får man ett annat i stället.

Att de allra flesta medikament hafva ofördelaktiga biverkningar är också bekant. En mängd af dem inverka störande på matsmältningen, andra — såsom särskildt alla smärtstillande medel — skada nervsystemet o. s. v.

Äfven så välgörande saker som kallvattenskurer, gymnastik och massage kunna i somliga fall ha ganska oförmånliga biverkningar.

Sålunda: om den hypnotiska behandlingen någon gång skulle visa sig icke blott overksam utan äfven i ett eller annat hänseende ha en något oförmånlig inverkan, skulle den därigenom ingalunda utgöra ett undantag från de öfriga terapeutiska metoder vetenskapen plägar använda sig af.

Emellertid har jag för min del aldrig förmärkt några olägenheter medfölja denna behandling. Om det icke skulle vara det, att den, — eftersom den för de flesta personer kännes synnerligen behaglig —, blir till ett slags behof för somliga. Men naturligtvis har en hypnotisör både rätt och plikt att afvisa dem som han märker önska bli magnetiserade blott för nöjet att känna en behaglig domning. Den magnetiska kraften är för dyrbar för att böra spillas på sådant.

En del fall som inträffat, då den magnetiserande haft svårt för att väcka den söfde, — hvilken först efter flera timmar återkommit till sans — ha hos många uppväckt farhågor. Dock bör alltid en magnetisör kunna väcka den person han söft, om han blott bibehåller sitt lugn. Men de, som äro ovana, bli lätt nog förskräckta, då subjektet ej strax efterkommer uppmaningen att vakna. Själf har jag icke mer än en enda gång haft svårt att väcka ett subjekt. Men äfven den gången gick det inom mindre än fem minuter. Ett sällan svikande medel är att blåsa på subjektets ögon¹⁾, men det viktigaste torde dock vara ett därjämte mycket kraftigt och bestämdt uttaladt: Jag vill att du skall vakna. Jag befäller dig att vakna!

Må därför ingen försöka sig på att hypnotisera, som icke har ett visst mått af själfbehärskning och fast vilja.

Hvad beträffar den förmenta psykiska fara som man rätt mycket ordat om: faran af att "uppgifva sin egen vilja", så skall jag beröra den frågan i nästa kapitel.

Här vill jag blott säga, att *naturligtvis* löper subjektet den största fara, ifall icke hypnotisören är

¹⁾ Somliga hypnotisörer föreställa sig att det är af lika stor verkan att med t. ex. en solfjäder fläktas öfver ögonen. Men detta gör alls icke samma gagn. Det är nämligen icke endast luftströmmingen som verkar.

en i alla afseenden fullt pålitlig person. I fråga om denna behandlingsmetod är det af oändlig vikt — långt mer än i någon annan — att den, som utöfvar densamma, är en person med karaktär. Och härmed menar jag icke blott det, att han icke har den lågheten att på ett eller annat sätt missbruka den makt han får öfver sitt subjekt, utan också det att han afhåller sig från experiment, som alltför mycket anstränga patienten. Det kan hända och har händt, att läkare högst betydligt ökat sin patients nervositet genom att i experimentellt syfte göra honom till föremål för allehanda suggestioner, hvilka i hög grad anstränga nervsystemet. Ett exempel på experiment som jag icke anser tillåtna är det sid. 48 — om en läkare i La Rochelle anförda, där hypnotisören, trots subjektets protest, suggererar honom ett smärtsamt sår.

Hvad åter beträffar de olägenheter magnetisören själf kan få erfara, så finns det en som ligger nära till hands, och det är öfveransträngningen.¹⁾ Att han också — utan att vidröra sina patienter — kan bli smittad af deras sjukdomar vet jag af erfarenhet, i det jag två gånger från patienter fått hudutslag öfverfördt på mig — båda gångerna dock tämligen snart öfvergående.

Men om för patienten olägenheterna mer än uppvägas af fördelarna, så gäller detta ännu mycket mer om magnetisören, som har glädjen att kunna lindra sina medmänniskors lidanden. Hans glädje är kanske så mycket större, just därför att han ger något af sig

¹⁾ En bortgången högt ansedd svensk läkare, generaldirektör Magnus Huss, berättade, att han i sin ungdom kom underfund med att han ägde förmågan att hypnotisera och en tid använde den, men sedan — oaktadt de välgörande verkningar på patienterna han konstaterade — alldeles upphörde därmed, enär det alltför mycket tog på hans krafter.

själf. Och det icke blott i den mening som hvarje läkare, hvilken har något intresse för sina patienter, ger sig själf. Han ger nämligen något af sin egen lifskraft.

Det är kanske därför som han, när han har lyckan se sjuklingar genom hans bemödanden repa sig, med tacksam glädje känner sanningen af ordet om att det *ligger salighet i att gifva.*

* * *

Det finnes en materialistisk världsåskådning som icke utan stolthet ger sig själf namnet monism. Representanterna för denna åskådning anse sig ur vetenskaplig synpunkt äga en synnerligen stark ställning därigenom, att varandets princip för dem är en.

Enheten — det är för dem materien, den eviga, den oförstörbara materien, utvecklade ur en hypotetisk urcell.

Dessa materialister ha nu visserligen på allra senaste tiden fått finna sig i att göra en liten frontförändring. De ha fått smälta, att upptäckten af radium visat materien vara icke evig, icke oförstörbar. De ha fått höra af en så ryktbar vetenskapsman som H. Poincaré — i hans arbete "La science et l'hypothèse" — att materien i själfva verket är en hypotes, är "en koefficient, som det är bekvämt att introducera i kalkylerna",¹⁾ och de kunna få läsa huru en forskare,

¹⁾ Då jag i detta arbete pläderar för tillvaron af en kraft, hvars existens visserligen icke ur vetenskaplig synpunkt kan anses fullt bevisad, och då jag kan förutse, att många vid läsningen häraf ringaktande skola framkasta ett: »Blott en hypotes!» — kan jag icke neka mig att här citera ytterligare några ord ur samma arbete af Poincaré, i hvilka den berömde matematikern framhåller huru äfven beträffande de vetenskaper som anses vara de mest exakta och ovedersägliga af alla — matematiken, geometrien, mekaniken — man rör sig med idel hypoteser, med begrepp som man är ur stånd att definiera. Han framhåller, att t. ex. lagen

Maurice Mendelssohn, i det stora samlingsverket "Scientia" — redigeradt af Frankrikes främsta vetenskapsmän och afsedt att klargöra matematikens och naturvetenskapernas aktuella ståndpunkt —, uttalar: "I själfva verket är materien blott en rent hypotetisk konception och framställer sig för oss endast under form af energi."

Somliga af de materialistiska monisterna ha funnit sig föranlättna att retirera till den positionen, att enheten det är kraften. Huru de emellertid skola kunna reda sig med det kinkiga faktum att äfven kraften — såsom detta fatala radium utvisar — förgår, det synas de ännu ej ha klart för sig.

om kroppars tröghet — en af mekanikens själfva grundvalar — är en hypotes, i det den icke kan vara en a-priori-sanning, icke heller hvilat på experimentella fakta. »Har man väl någonsin experimenterat med kroppar, hvilka varit undandragna inverkan af hvarje slags kraft? Och om man gjort det, hur har man väl kunnat veta, att dessa kroppar ej stodo under inflytande af någon kraft?» Snabbheten, framhåller Poincaré vidare, är kvoten af kraften och massan, men »ingen vet hvad kraft är och ingen vet hvad massa är». Man säger, att två krafter äro lika, »när de, applicerade på samma massa, åstadkomma hos densamma lika hastighet, eller när de, ställda emot hvarandra, hålla hvarandra i jämvikt. Denna definition är blott en chimär. Man kan icke lösgöra en kraft, som är applicerad på en kropp, för att applicera den på en annan. Det är därför omöjligt att veta till hvilken snabbhet den och den kraften, som nu är applicerad på den och den kroppen, skulle påverka en annan kropp ifall den applicerades på densamma.»

Utän en viss *tro*, framhåller också P., en *tro* på makten af sitt eget förnuft, är det omöjligt att drifva vetenskap, ens den mest elementära. Han har likaledes framhållit, att om än fysikens lagar i stort sedt te sig som orubbliga, »finner man dock i deras sista decimaler *svårförklarliga afvikelser, hvilka röja för oss, att dessa stora lagar icke uttala hela sanningen utan att där är något mystiskt som undgår oss.*»

I alla händelser tyckas alla materialister vara ense därom att hvarje religiös åskådning med nödvändighet blir dualistisk. Religionen — mena de — sätter Gud jämte materien.

Men det finnes också en religionens monism.

Enligt denna åskådning existerar icke Gud jämte materien, utan det vi kalla materia har utgått från Gud, är, såsom Armand Sabatier med några redan citerade ord uttalar: "en af Skaparen genom en akt af kärlek afsatt summa af energi".

Från Gud har den energi utgått, som kondenserat sig till materia; från Gud utströmmar den kraft som genomtränger universum och öfverallt yttrar sig som lif: som ett svagt, för våra ögon knappt skönjbart lif i den s. k. oorganiska naturen, såsom ett fullare lif i den organiska världen, såsom ett härligt utveckladt lif hos människan.

Hvad lifvet är, har ännu ingen kunnat definiera. Hvad lifskraften är, har ännu ingen mäktat fatta.

Om jag här användt benämningen lifsmagnetism för den hemlighetsfulla kraft som drifver lifshjulet, så är det icke därför att jag helt delar Mesmers uppfattning af den kraft han — liksom före honom Paracelsus och Kirchner — jämförde med magnetens¹⁾. Men af alla de krafter, som röja sig i den oorganiska naturen, är utan tvifvel den magnetiska en af de underbaraste, och då hela vår jord är att förlikna vid en stor magnet, då den magnetiska kraften är ägnad att på en gång påminna om den attraktion, som sammanhåller

¹⁾ Såsom ett litet bevis på att Mesmers jämförelse emellan den mineraliska magneten och den mänskliga magnetismen dock ej var så obefogad, vill jag nämna, att Carl v. Reichenbach företagit experiment, verifierade af Fechner, som utvisa att personer, utrustade med magnetisk förmåga, fått — på samma sätt som magnetstenen — kompassnålen att deviera.

det fysiska universum, och om den kärlekens djupa lag som sammanbinder den andliga världen, så synes det icke olämpligt att till densamma anknyta namnet på den kraft, som är den centrala i människans fysiska lif och som därjämte — i det den sätter henne i stånd att i kärlek gifva af sitt eget väsen åt den lidande nästan — förbinder henne med bröderna och lyfter henne mot Den, hvars väsen är Kärlek och hvars lag är Kärlek.

Af Skriftserien "Vägen" har förut utkommit:

I. MÄNNISKANS SANNINGSMEDVETANDE af *Carl Melcher*.

»Många af dem som läsa »Vägen» skola sannolikt framför allt med tillfredsställelse fästa sig vid dess angrepp på statskyrkan och för detta glömma allt det andra. Andra skola, på grund af dessa angrepp, särskildt angreppen på »dogmerna» — hvilket för dem är liktydigt med angrepp på viktiga *sanningar* — alls icke kunna tillägna sig bokens goda sidor. Andra skola måhända kritiklöst taga det goda och det mindre goda utan åtskillnad. Vårt syfte med denna anmälan har hufvudsakligen varit att göra människor uppmärksamma på bokens goda sidor, och särskildt att i någon mån förhindra, att allvarliga vänner till kyrkan och dess lära utan vidare kasta »Vägen» ifrån sig såsom en skadlig och fördärfelig vägvisning. *Den innehåller sannerligen mycket att taga vara på.* — — »Vägen» fordrar läsare, som redan i någon mån äro vakna och varda att tänka. Och dessa har den mycket att säga.»

Prof. W. Rudin. Tidningen »Upsala».

»Vägen» präglas alltigenom på samma gång af ett omutligt ärligt och entusiastiskt sanningssökande och af ett brinnande begär att väcka till sanningssökande.»

John Personne. Stockholms Dagblad.

»Under sensommaren har startats en skriftserie, som redan väckt ett icke ringa uppseende. Den bär titeln Vägen och *kan lifligt rekommenderas åt alla som i frisinnad riktning intressera sig för vår tids religiösa frågor.* — — — Till sist må påpekas det billiga priset — 50 öre per styck för de gedigna häftena — hvilket nogsamnt ger vid handen, att företaget tillkommit uteslutande i ideellt syfte och utan tanke på ekonomisk bärighet.»

»Idun.»

»Om denna nya skriftserie håller hvad debutarbetets 86 sidor lofva, så bör den kunna samla många tacksamma läsare, som ändtligen fått ett svenskt organ för det nya, vår tids religiösa frihetskamp bjuder dem som vilja vara med i det segervissa fälttåget. »Bryten eder ny mark!» är skriftseriens program, och förf. af »Människans sanningsmedvetande» gifver sig helt och starkt i sin själfulla och ärliga framställning. För min del sätter jag bokens två första kapitel främst med deras personliga glöd och upplevelse. De äro positiva, ej polemiska, och där finnes något ovanligt fast, som läsaren har godt af, liksom formuleringen är säker. De senare kapitlen äro af stark polemisk art, men man följer den ungdomliga ärligheten alltid med intresse, äfven om man önskar att förf. sett kyrkans mission jämväl ur den historiska nödvändighetens synpunkt. Det viktigaste är dock, att förf. går till ett verkligt religiöst angrepp mot de föråldrade dogmerna och hela den konventionella försoffningen inom de konservativa statskyrkobekännarnes läger. Carl Melcher hör till de författare, som man åter vill träffa.

(Ernst Liljedahl i Social Tidsskrift.)

»Utgitvarnes program är att framhålla vägen till Sanningen. Och då denna väg förvisso icke sammanfaller med den af Kyrkan anvisade, ingår alltså äfven i detta program att motverka Kyrkans benägenhet att jaga undan verkliga sanningsökare och envist fasthålla meningar, som för länge sedan bort vara fallna. Motverkandet gäller sålunda icke Kristi lära eller ens kyrkan, när den gör denna lära till sin; den gäller något annat eller den hop gamla förlegade mötesbeslut och dogmer, som planterats som hinder på sanningsvägen och hvarigenom sanningsmedvetandet förvillas.»

(Sollefteå-Bladet.)

»Vägen» vill vara ett uttryck för de unges frihetslängtan efter Gud, och genom de tre små böckerna löper såsom den röda tråden en varm och fast religiositet. — — — Serien inledes af *Människans Sanningsmedvetande* af Carl Melcher, en af de få böcker, jag läst i ett sträck för att efteråt känna en verklig tacksamhet mot den medryckande författaren. Det finns upplevelse i denna skrift och ett ärligt sökande efter Sanningen, liksom en stark känsla af ansvaret i tron på det religiösa vardet. Angreppet på dogmerna är en religiös hjärtesak, en andlig nödvärnskamp för författaren. — — — *Vägen har utan tvifvel en stor mission och förtjänar förståelse och uppmuntran* — — —

(Stockholms Dagblad. E. L.)

II. »TRO» — OCH TRO af *Tor Delling*.

»Hvad jag anser mig kunna säga är, att förf. ger uttryck åt en stor och innerlig religiös tro, är djupt gripen af sitt ämne och ställer som sin uppgift att *väcka* sina medmänniskor till en sådan *tro* i djupare mening, som leder till andlig frihet och ärligt sanningssökande, till utsofrande af föråldrade formler för den kristna tron, till en starkare känsla af sedligt ansvar och, framför allt, till verkande i kärlek; medan förf. bekämpar den »tro», som, flack och stillastående, så ofta yttrar sig i ett försanthållande allenast af vissa läror, i en flyktig själsrörelse, betecknad som »frälsning», och inledande i ett lif utan kamp till bättring, ett lif i egenrättfärdighet, ofta rent af i synd och utan djupare ansvars-känsla, men med gudliga åthäfvor.»

(*Aftonbladet*. C. G. Santesson, e. o. prof.)

Vägen III. »Bönens sanna värde», några varmt och medryckande skrifna, *särdeles läsvärda uppsatser* af Krister Dagh.

(*Engelholmstidningen*.)

Vägen III. »Denna del är af mycket lärorikt innehåll och uppträder kraftigt för bön i anda och sanning, mot hvarje slentrianmessig s. k. bön.»

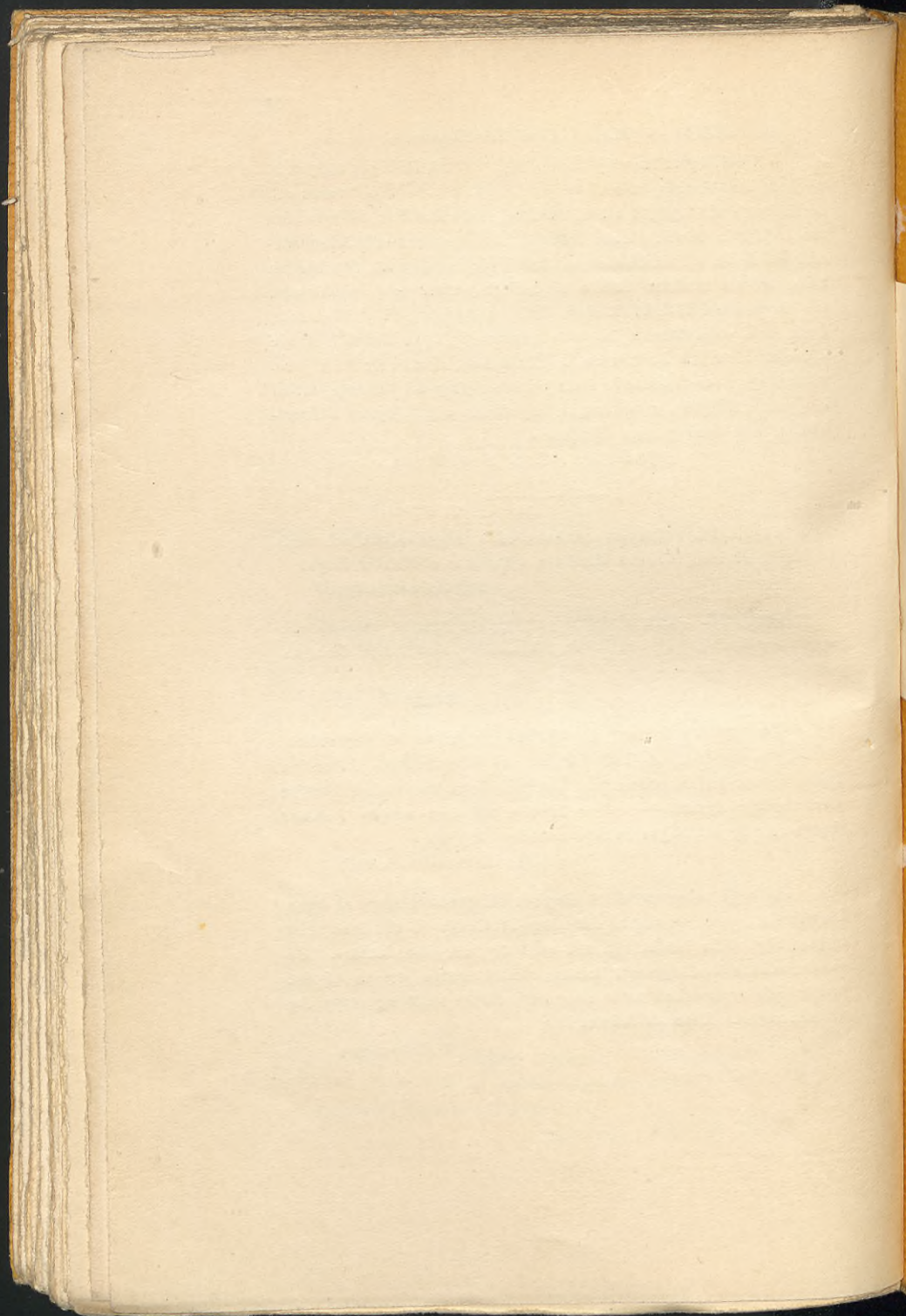
(*Hemlandsposten*.)

»En skriftserie, som jag skulle vilja varmt rekommendera, är *Vägen*, utgifven af Carl Melcher och Tor Delling. Af serien hafva tvänne häften utkommit. Bägge häftena äro varmt, kraftigt och modigt skrifna. — — — *Såsom populära skrifter i ämnet hafva de bägge tydligen en stor mission att fylla.*»

(*Nya Kristinehamnsbladet*.)

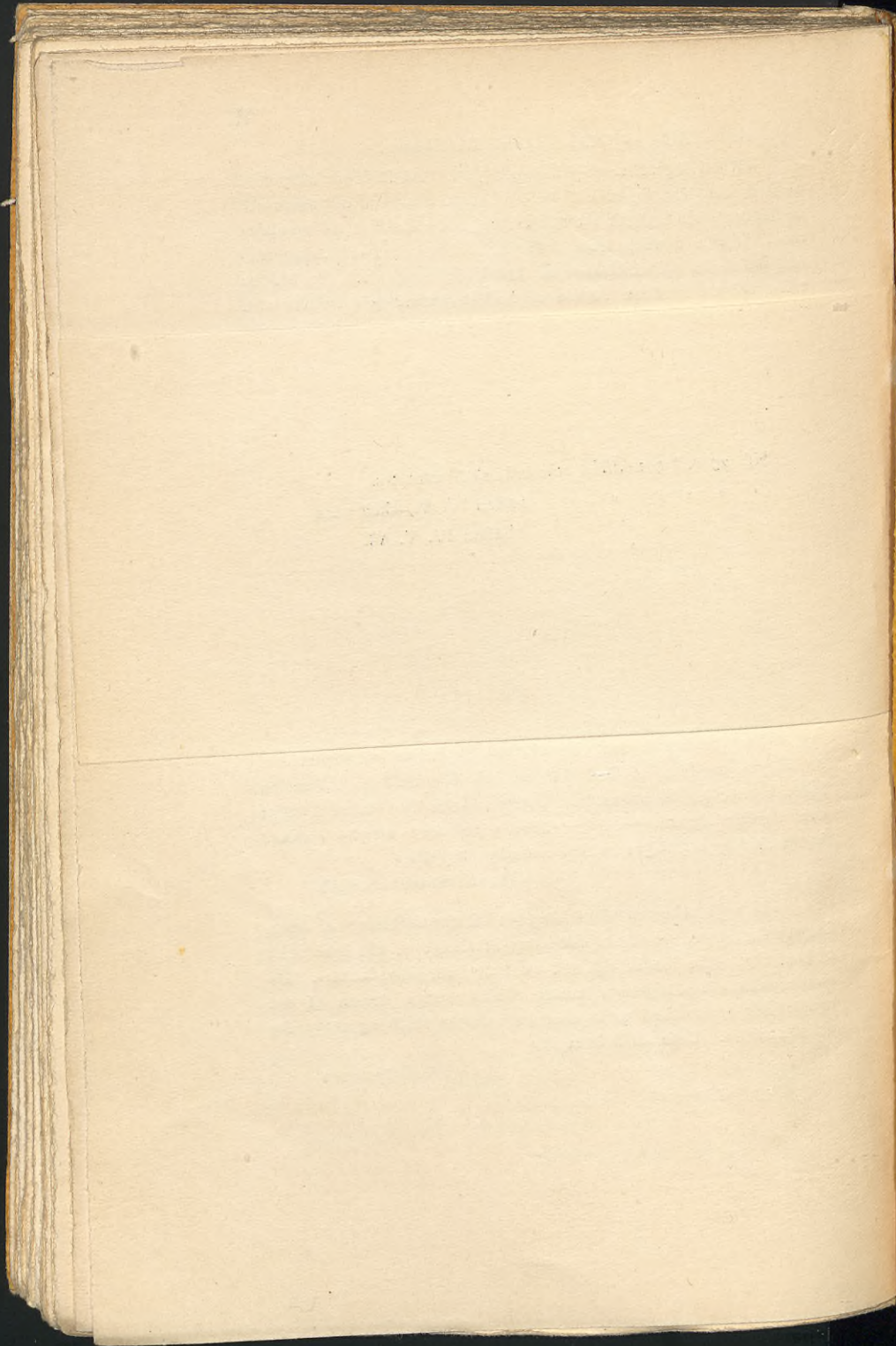
»Vi vilja rekommendera Vägen I till genomläsning af dessa i synnerhet, som — såsom det heter i förordet — alls icke söka någon väg, utan inbilla sig, att »det är bra, som det är». De skulle måhända därigenom kunna räddas undan domen af det ordet: »du är hvarken varm eller kall, därför skall jag utspy dig ur min mun». Utan strid intet lif.»

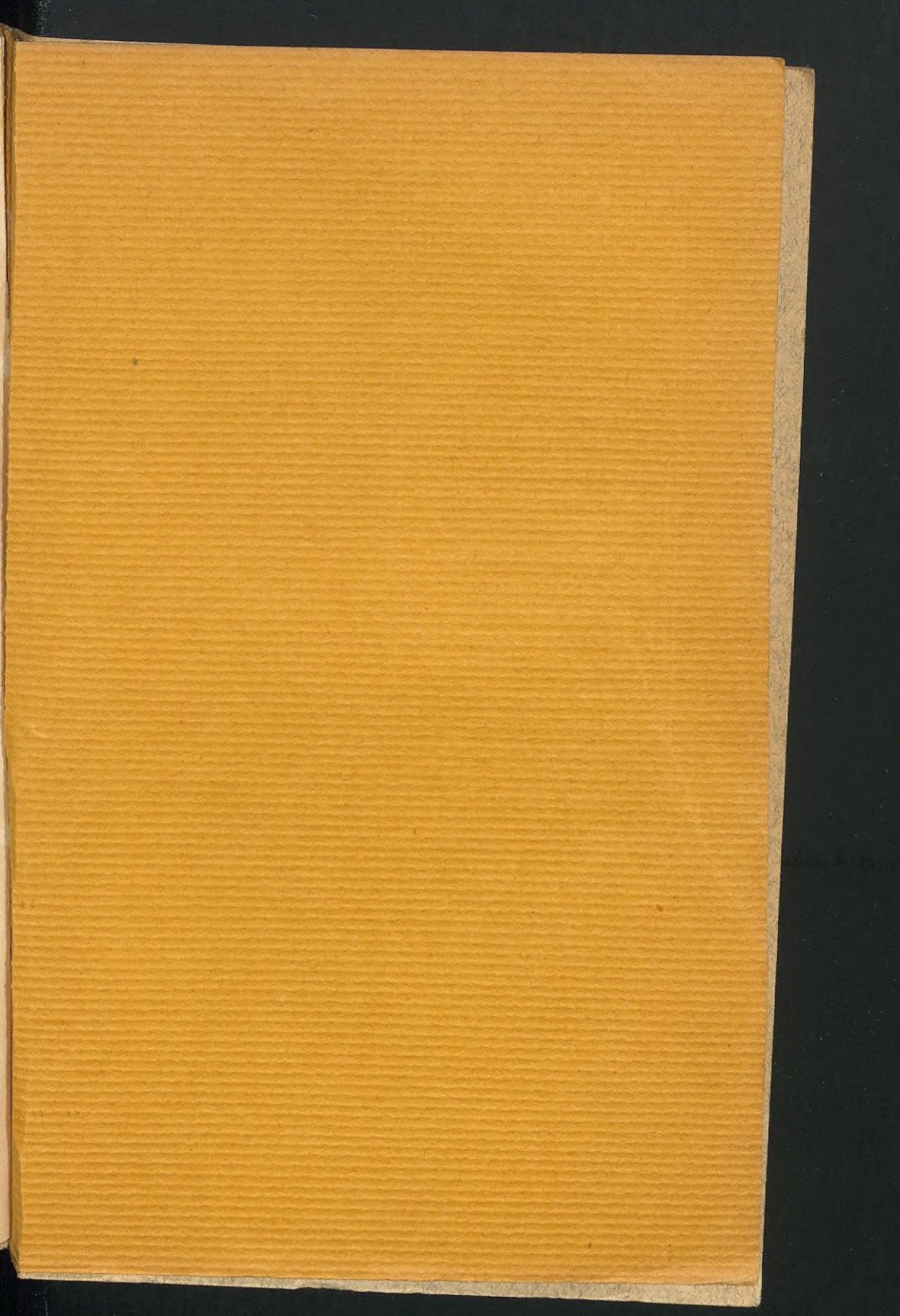
(*Gottlänningen*.)

Sid. 29 rad 9 nerifrån står två, skall vara tre.

» » » 8 » » häften IV. V., skall vara
häften IV. V. VI.

HOS WAHLSTRÖM
& WIDSTRAND HAR
FÖRUT UTKOMMIT:

CARL MELCHER

MÄNNISKANS SANNINGS-
MEDVETANDE. Pris 50 öre.
(Vägen I.)

TOR DELLING

"TRO" — OCH TRO. Pris
50 öre. (Vägen II.)

KRISTER DAGH

BÖNENS SANNA VÄRDE.
(Vägen III.)

MED SNARASTE UTKOMMA:

ESKIL ECKHART

DOLDA KRAFTER II.
INNEHÅLL: Psykisk kraft.
Pris 50 öre. (Vägen V.)

ESKIL ECKHART

DOLDA KRAFTER III.
INNEHÅLL: Andligt uppvak-
nande. Gudomlig magi. Pris
50 öre. (Vägen VI.)

6000170477

Göteborgs universitetsbibliotek

